

Artikkeli

Katsaus ammattikasvatukseen ja ammatillisen koulutuksen tutkimukseen Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa vaikuttavuuden näkökulmasta

Annica Isacsson ¹, Marianne Teräs, Maarit Virolainen¹ Corresponding author: annica.isacsson@haaga-helia.fi

Tiivistelmä: Vaikuttava ammatillinen pedagogiikka on Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa uusi tutkimusalue, josta intressi tälle artikkelille sai alkunsa. Ammatillisen koulutuksen tutkimuksen nykytilakatsaukselle on kuitenkin laajempi tarve. Vaikuttavan ammatillisen pedagogiikan tutkimuksella tarkoitetaan työelämälähtöistä soveltavaa tutkimusta ja kehittämistä. Artikkelissa tarkastellaan ammattikasvatustieteen, ammatillisen koulutuksen ja pedagogiikan tutkimuksen nykytilaa yliopistoissa ja ammatillisissa opettajakorkeakouluissa. Tarkastelimme vuosien 2018–2020 aikana julkaistuja väitöskirjoja sekä merkittäviä tutkimus- ja kehittämishankkeita Suomessa ja peilasimme niitä vastaaviin julkaisuihin Ruotsissa ja Norjassa. Suomen tilannetta käsitellään laajemmin ja vertailu naapurimaihin syventää ammattikasvatustieteen ja vaikuttavan ammatillisen pedagogiikan ymmärrystä sekä tuo näkyväksi uusia kiinnostavia näkökulmia. Esimerkiksi Norjassa rahoitetaan enemmän opetussuunnitelmien työelämävastaavuuksien tutkimusta ja uudistuksien vaikuttavuus-tutkimusta kuin Suomessa. Ammatikoulutuksen ala- tai aluekohtaisia vertailevia tutkimuksia on Suomessa julkaistu niukasti. Ruotsissa ja Norjassa on useita ammattikasvatukseen alaan kuuluvia professuureja. Suomessa väitöskirjoja ohjataan monessa eri yliopistossa, mutta ammatillisen koulutuksen, kasvatuksen ja pedagogiikan tutkimus voisi olla systemaattisempaa.

Citation: Isacsson, A., Teräs, M. & virolainen, M. (2021). Katsaus ammattikasvatukseen ja ammatillisen Koulutuksen tutkimukseen Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa vaikuttavuuden näkökulmasta. *eSignals Research* 2021.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021101450991>

Published: 24.06.2021

Copyright: © 2021 by the authors and Haaga-Helia University of Applied Sciences. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY NC SA) license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>).

Avainsanat: *ammattikasvatus, ammattikasvatuksen tutkimus, ammattikasvatustiede, ammatillinen koulutus, pohjoismainen vertaileva katsaus*

1. Johdanto

Artikkelin tarkoituksena on syventää ymmärrystä siitä, mitä on vaikuttava ammatillinen pedagogiikka (VAP) tarkastelemalla ammattikasvatukseen alaan kuuluvia väitöskirjoja, tutkimusteemoja ja merkittäviä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio (TKI) -hankkeita Suomessa. Tarkastelun tuloksia peilataan ammattikasvatukseen tutkimukseen Ruotsissa ja Norjassa. Lisäksi artikkelissa hahmotetaan, miten VAP liittyy kasvatustieteiden tutkimukseen Suomessa.

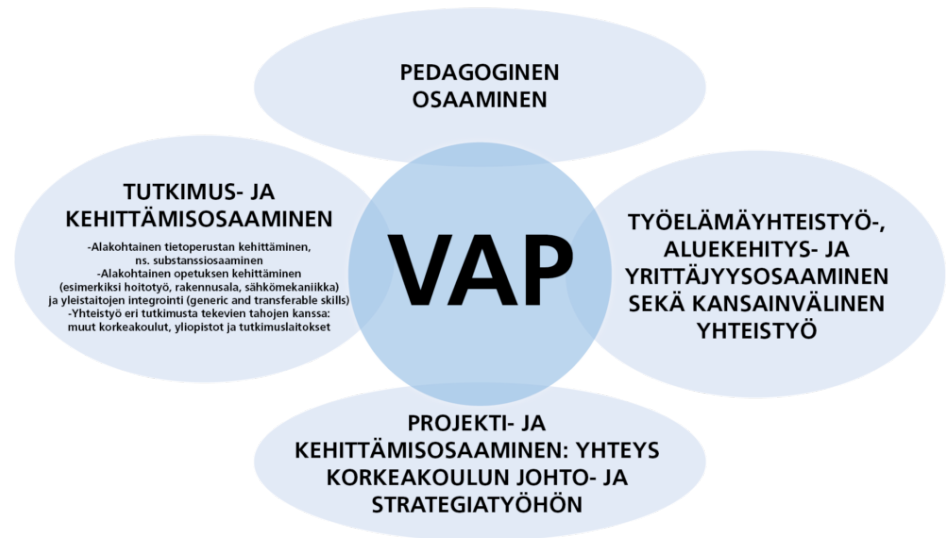
Suomessa ammattikasvatustiedettä ovat tutkineet esimerkiksi Tampereen yliopiston tutkijat. Pekka Ruohotien (2010) mukaan ammattikasvatustiede on organisoitua kasvatustoimintaa, jossa nuoret ja aikuiset toteuttavat oppimistaan kohti ammatissa vaadittavia valmiuksia. Petri Nokelaisen (2013) mukaan ”ammattikasvatuksen ytimessä tapahtuvan tutkimuksen tulee olla vahvaan teoreettiseen viitekehykseen ja empiirisiin aineistoihin perustuvaa, tässä ajassa tapahtuvaa metodologisesti innovatiivista ja vahvaa tutkimusta. Sen tehtävänä on työtehtävien ja niihin liittyvien ongelmien kuvaaminen ja selittäminen, sekä tämän päivän opetus-oppimisprosessien analysointi ja konstruointi” (Nokelainen,

2013, s. 6). Ammattikasvatustieteen asema suomalaisessa (korkea)koulukontekstissa on viime vuosina muuttanut muotoaan, kun Suomen yliopistoissa ei ole enää ammattikasvatustieteen alalle määriteltyjä professuureja. Nykyisin yliopistoissa on kasvatustieteen, aikuiskasvatustieteen, jatkuvan oppimisen, koulutuksen ja työelämän sekä teknologian opetuksen ja opetusikäytön ja opettajankoulutuksen aloihin määritellyt professorit.

Korkeakouluissa käytetään usein myös termiä työelämäpedagogiikka tai työelämärelevanssi viitattaessa tarpeeseen ja pyrkimykseen kehittää pedagogiikkaa ja koulutusta, joka liittyy työelämässä karttuvaa kokemuksellista ja paikallista tietoa teoreettiseen ja alakohtaiseen tietoon sekä erilaiseen menetelmälliseen osaamiseen (ks. esim. Pakkala ym., 2019; Brauer ym., 2020; Virtanen ym., 2020a). Yleisillä työelämätaidoilla tarkoitetaan esimerkiksi vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja, ajattelu- ja ongelmanratkaisutaitoja sekä luovuuteen ja tunneälyyn liittyviä taitoja (Virtanen ym., 2020b; Isacsson ym., 2020). Alakohtainen teoreettinen tieto nähdään tavanomaisesti yhtenä työelämätaitojen osa-alueena (Virtanen ym., 2020b).

Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen kehittämisen näkökulmasta tarve tutkimukselle ja opetukselle ei ole kadonnut. Sen sijaan alueen tutkimuksessa on tarve yhdistää erilaisia teoreettisia ja empiirisiä lähtökohtia ja näkökulmia sekä huomioida ammatillisen koulutuksen tutkimuksen perinteitä, kuten situationaalinen eli tilanteinen (Lave & Wenger, 1991) ja kokemuksellinen oppiminen (Kolb, 1984), työkokemuksesta oppiminen, informaali oppiminen (Guile, 2006; Billett, 2002; 2020; Eraut, 2004), tieteenala- ja ammattialakohtainen tieto (Bernstein, 2000; Nylund & Virolainen, 2019), integrointi pedagogiikka (Tynjälä ym., 2020), ammatillinen toimijuus (Eteläpelto & Vähäsantanen, 2010; Vähäsantanen ym. 2017) sekä kehittävä työntutkimus (Tuomi-Gröhn & Engeström, 2003; Konkola ym., 2007; Teräs, 2017). Tällaisen tutkimuksen ja opetuksen tulisi lisätä eri (ammatti)aloilla toimivien ammattilaisten ja heidän opettajiensa ja ohjaajiensa ymmärrystä alan kehittämishaasteista. Sen tulisi mahdollistaa viimeisimmän tutkimusperusteisen tiedon jakaminen, uuden tiedon rakentelu sekä ammattialakohtaisen tradition tuntemus ja ammatillisen identiteetin sekä toimijuuden vahvistuminen.

Ammatillisen koulutuksen, ammattikorkeakoulutuksen, opettajankoulutuksen ja pedagogisen kehittämisen näkökulmasta tarvitaan tutkimusosaamista, joka yhtäältä kiinnittyy pedagogiseen kehittämiseen ja toisaalta (ammatti)alakohtaiseen tutkimukseen ja kehittämiseen ja niiden hyödyntämiseen TKI-toiminnassa. Ammattikorkeakouluilla on myös lakisääteinen aluekehitystä edistävän ja alueen elinkeinorakennetta uudistavan, soveltavan tutkimuksen tehtävä (Ammattikorkeakoululaki 932/2014, 4§). Lisäksi tarvitaan projektiosaamista ja keinoja integroida edellä mainituista alueista olennaiset näkökulmat korkeakoulun johtamiseen ja strategiatyöhön. Näitä VAP:n perustana olevia osaamisalueita on kuvattu kuviossa 1. Kuvion taustalla on korkeakouluopettajien tutkimusosaamisesta tehty tutkimus (Griffioen, 2020; Vanhanen-Nuutinen ym., 2013; Mäki ym., 2019).

Kuvio 1.

Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on “antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin ja tukea opiskelijan ammatillista kasvua” (ks. myös Heikkinen & Kukkonen, 2019). Ammattikorkeakoululain (932/2014, §4) näkökulmasta aluekehittäminen, työelämäyhteistyö ja siihen liittyen TKI-toiminnan osaaminen ovat ammatillisten opettajien ja eri ammateissa toimivien ammattilaisten osaamisalueita.

Myös ammatillisen koulutuksen tulisi lain mukaan kehittää työ- ja elinkeinoelämää ja antaa koulutusta, joka mahdollistaa sen (laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017). Kehittämispainotukset molemmissa laeissa edellyttävät, että koulutus antaa riittävän laajan tieto- ja osaamis pohjan, joka mahdollistaa olemassa olevien toimintojen kriittisen arvioinnin kehittämistyön pohjaksi (ks. Heikkinen & Kukkonen, 2019). Kehittämiseen tarvitaan myös tutkimusta, ja tutkimukseen tarvitaan puolestaan tutkimuksen valmiuksia ja edellytyksiä: yksittäisten tutkijoiden tutkimusosaamista, tutkijayhteisöä, tutkimusyhteistyötä ja -verkostoja sekä olemassa olevan tutkimuksen avointa saatavuutta. Tutkimusosaamisen rakentaminen on määritelty esimerkiksi yksilöiden ja organisaatioiden kehitykseksi, joka johtaa parempiin taitoihin ja kykyyn tehdä vaikuttavaa tutkimusta (Grange, 2005, s. 32; Griffioen, 2020, s. 348).

Korkeakoulujen yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta käytiin Suomessa laajaa keskustelua joitakin vuosia sitten ja sitä pyrittiin määrittelemään tarkemmin, jotta se voitaisiin huomioida myös korkeakoulujen rahoitusmalleissa (Niiniluoto, 2015). Vaikuttava ammatillinen pedagogiikka voidaan ymmärtää osaksi korkeakoulujen yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja tutkimuksen verkostoyhteistyö yliopistojen tutkimuksen kanssa on sen kehittämiselle keskeisessä asemassa. Ammatillista opettajakoulutusta tarjoavat korkeakoulut vastaavat osaltaan vaikuttavan ammatillisen pedagogiikan toteutuksesta, määrittelystä ja siihen liittyvän ymmärryksen syventämisestä ja tutkimuksellisesta kehittämisestä. Samalla niiden haasteena tässä työssä on eri tehtäväalueita monilla ammattialoilla koskevan suomalaisen tutkimuksen saatavuus, saavutettavuus ja tutkimuksen resursointi.

Artikkeli rakentuu johdannon jälkeen seuraavasti: Ensin tarkastellaan vaikuttavuutta, jonka jälkeen tehdään katsaus ammattikasvatukseen tutkimukseen ja väitöskirjoihin sekä siirrytään tutkimusteemoihin ja ammatillisen opettajakorkeakoulutuksen painopisteisiin. Lopuksi esitellään TKI-hankkeita. Artikkelissa hyödynnetään aiemmin tehtyjä

katsauksia pohjoismaiseen ammatillisen koulutuksen tutkimukseen (mm. Teräs & Virolainen, 2018), Ammattikasvatuksen aikakauskirjan tutkimusartikkelien kartoitusta vuodelta 2018–2020 (Hytönen & Nokelainen, 2020) ja ammatillisen koulutuksen tutkimuksen julkaisuista ja artikkeleista tehtyjä eurooppalaisia katsauksia niiden keskeisiin teemoihin (Gessler, 2020; Teräs, 2020). Huomioimme myös ammatillisen opettajankoulutuksen pohjoismaisen vertailun (Isacsson ym., 2018) sekä esittelemme keskeiset Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa vuosina 2017–2020 toteutetut ja vaikuttavat TKI-hankkeet. Lisäksi tarkastellaan Suomessa ja Ruotsissa julkaistujen ammatillisen koulutuksen ja ammatillisena toimijana kasvamisen teemoihin liittyviä väitöskirjoja. Artikkelin tarkastelu keskittyy kolmeen Pohjoismaahan, joiden ammatillisen koulutuksen järjestelmät ovat lähempänä Suomea, ja joita kirjoittajat tuntevat paremmin.

2. Vaikuttavuus tutkimuksessa ja ammatillisessa pedagogiikassa

Suomen Akatemian (2018) toimittama raportti tieteen tilasta Suomessa kuvaa tutkimuksen vaikuttavuutta erilaisilla indikaattoreilla, kuten vertaisarvioitujen julkaisujen lukumäärä (laajuus) sekä erilaiset viittausindikaattorit (taso ja julkaisun tieteellinen vaikuttavuus). Akatemia myös listaa nopeasti kasvavia, tieteellisesti vaikuttavia tutkimusta ohjaavia trendejä seuraavasti: ihmisen ja yksilön roolin vahvistuminen, yhteiskunnan murros, teknologisoituminen, ilmaston- ja globaali muutos sekä resurssien riittävyys, tutkimuksen tieteidenvälisyyden, poikkitieteellisyden ja monimittakaavaisuuden lisääntyminen sekä poikkileikkaavana kehityskulkuna riskienhallinnan ja resilienssin eli selviytyminen ja sopeutumiskyvyn korostuminen. Keskeistä tutkimuksen vaikuttavuuden kannalta on myös avoimen tieteen kehitys, erityisesti aineistojen ja menetelmien avaaminen, tutkimustulosten tulkinnan ja tiedon hallinnan, järjestämisen ja levittämisen merkityksen korostuminen, monitieteisen yhteistyön korostuminen sekä taiteen ja tieteen vuorovaikutus. (Suomen Akatemia, 2018, s. 69; ks. myös Niiniluoto, 2015.)

Vaikuttavaan ammatillisen pedagogiikkaan (VAP) kytkeytyvällä tutkimuksella tarkoitetaan työelämäläheistä opetuksen, koulutuksen ja toimialan kehittämiseen tähtäävää soveltavaa tutkimusta ja kehittämistä (ks. Kuvio 2).

Kuvio 2.

Ammattikasvatuksen näkökulmasta ja VAP:in kehittämisen näkökulmasta on tärkeää erottaa vaikuttavan pedagogiikan kehittämisen eri tasot: yksittäisen opettajan, opettajaparin tai -ryhmän konkreettinen opetustyö (pedagogiikka), ja ammatillisen opetuksen kehittäjien asiantuntijaryhmän verkostomaisesti, jaetussa kehittäjien ekosysteemissä tekemä opetuksen suunnittelu- ja kehittämistyö esimerkiksi opetussuunnitelmien laatimiseksi tai ammattikäytäntöjen pedagogiikan kehittämiseksi. Opetussuunnitelmien kehittämiseksi tarvitaan myös tutkimusta; esimerkiksi teknologiavusteista opetusta kehitetään tutkimuksen avulla. Ammatillisen koulutuksen suunnittelun eri vaiheita on tutkimuksessa mallinnettu uudelleensijoittelun ketjuna (chain of recontextualization; Evans ym., 2010; Taylor ym., 2010; Hordern, 2014). Kehittämisenäkökulman huomiointi ja asiantuntijoiden verkostomainen yhteistyö on keskeistä vaikuttavan ammatillisen pedagogiikan vahvistamiseksi (ks. esim. Hakkarainen ym., 2004; Konkola ym., 2007). Vaikuttavan ammatillisen pedagogiikan kehittämisen näkökulmasta myös tutkimuksen yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen ulottuvuudet ovat relevantteja. Näitä ulottuvuuksia ovat tutkimus- ja kehitystoiminta, koulutus, sekä täydennys- ja jatkokoulutus, yhteiskunnallinen vuorovaikutus ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus (Lahtonen & Ritsilä, 2014; Niiniluoto, 2015).

3. Ammattikasvatuksen tutkimus ja väitöskirjatutkimukset Suomessa

VAP:in näkökulmasta on tärkeää hahmottaa myös tutkimuksen prosesseja: missä ja millaista ammatillista koulutusta koskevaa tutkimusta tehdään, ohjataan, johdetaan ja julkaistaan. Perinteisesti yliopistoilla ja korkeakouluilla on keskeinen rooli tutkimustaitojen ohjauksessa ja opetuksessa sekä tutkimuksen toteuttamisessa. Tutkijankoulutusta antavat ensisijaisesti yliopistot ja vain yliopistoilla on oikeus myöntää tohtorintutkintoja tunnustuksena suoritetusta tutkijankoulutuksesta. Suomessa ammattikasvatuksen alaan liittyviä yliopistojen professuureja on hieman eri nimikkeillä, kuten aiemmin mainitsimme. Koska Suomessa ei ole ammattikasvatustieteen tai ammattikasvatuksen professuureja, on tähän vertailuun etsitty professoreja laajan ammattikasvatuksen alan määrittelyn pohjalta.

Seuraavassa luetellut yliopistojen professorit ja apulaisprofessorit ovat ohjanneet tai tarkastaneet ammattikasvatuksen alueeseen liittyviä väitöskirjoja sekä tehneet tutkimusta ja johtaneet tutkimushankkeita alueella viime vuosina: Päivi Tynjälä (Jyväskylän yliopisto [JY], KTL), Hannu L. T. Heikkinen (JY, KTL), Raija Hämäläinen (JY), Petri Nokelainen (Tampereen yliopisto), Hanna Toiviainen (Tampereen yliopisto), Kaija Collin (JY), Heli Ruokamo (Lapin yliopisto), Sari Uusiautti (Helsingin yliopisto [HY]), Kai Hakkarainen (HY), Kristiina Brunila (HY), Elina Lahelma (HY), Pirkko Siklander (Oulun yliopisto), Anneliisa Sannino (Tampereen yliopisto) ja professori Pertti Väisänen (Itä-Suomen yliopisto). Listaus ei varmasti ole täydellinen, mutta useimmat nimetyt henkilöt olivat tarkastaneet 1–2 väitöskirjaa tarkasteluajanjaksolla 2018–2020. Listassa on mukana EU:n European Vocational Skills Weekillä tutkimusryhmälleen tunnustuksen saanut professori Raija Hämäläinen, joka on kohdejaksen aikana myös ohjannut väitöskirjoja.

Vuosina 2020–2021 on lisäksi ollut yliopistoissa auki jatkuvan oppimisen professuureja esimerkiksi Tampereen yliopistossa ja Oulun yliopistossa. Aiemmin ammatillisen koulutuksen tematiikkaan liittyviä väitöskirjoja ohjanneita professoreita on jaksolla 2010–2020 siirtynyt useita professori emeritaksi tai emeritukseksi, kuten Pekka Ruohotie, Anja Heikkinen, Marja-Leena Stenström, Anneli Eteläpelto, Risto Rinne, Yrjö Engeström ja Reijo Miettinen.

Seuraavassa tarkastellaan (taulukko 1) suomalaisten kasvatustieteen väitöskirjojen aiheita ja niiden suhdetta ammattikasvatukseen. Vuosina 2018–2020 valmistuneet suomalaiset kasvatustieteen väitöskirjat identifioitiin yhtäältä hyödyntämällä FinEdin (Kasvatusalan monitieteinen valtakunnallinen tohtorikoulutusverkosto) verkkosivuja sekä tekemällä hakuja Finna.fi-hakupalvelusta ja yksittäisten yliopistojen sivuilta. Yhteensä vuosina 2018–2020 laadittiin yhteensä noin 35–37 ammattikasvatuksen ja aikuiskasvatuksen alaan liittyvää väitöskirjaa, jotka tarkastettiin kasvatustieteiden tiedekunnissa. Väitöskirjojen tulkinta ammattikasvatuksen alaan liittyviksi on ongelmallista: tässä nimetyissä

väitöskirjoissa tulkitaan yksittäisen ammatin kehittämiseen, aikuiskasvatukseen ja työssäoppimiseen liittyviä väitöskirjoja ammattikasvatukseen alaan liittyviksi. Opettajankoulutukseen liittyvistä väitöskirjoista mukaan otettiin vain ne väitöskirjat, jotka käsittelivät ammatillisten opettajien koulutusta (vaikka opettajuus sinänsä on ammatti). Opettajien ammatillista kehitystä muissa kuin ammatillisen koulutuksen tai ammattikorkeakoulutuksen kontekstissa käsitteleviä väitöskirjoja on runsaasti, ja koska tarkoituksena on tarkastella ammatilliseen koulutukseen liittyviä tutkimuksia, niitä ei huomioida tässä. Ammatillisen koulutuksen tutkimukseksi tulkittiin myös tutkimus, jonka kohteena tai kontekstina on ammatillinen, ammatillisesti suuntautunut korkeakoulutus. Sen sijaan esimerkiksi koulutusjohtamista ja kansalaisopistoja tutkineet väitöskirjat (Pastuhov, 2018; Smeds-Nylund, 2019) rajattiin tarkastelun ulkopuolelle.

Yksittäiseen ammattiin ja sen kehittämiseen liittyviä väitöskirjatutkimuksia on esimerkiksi Tiina Ikonen (2018) tutkimus puvustuksesta, Virpi Mustosen (2018) tutkimus sormenjälkitutkimuksesta, Liubov Vetoshkinan (2018) tutkimus puuveineiden rakentamisesta, Eeva-Liisa Juvosen tutkimus (2018) luomupuutarhayrittäjän toimijuudesta, Minna Ruorasen (2020) tutkimus ohjauksesta kirurgikoulutuksessa, Marko Laitisen (2020) väitös poliisikoulutuksesta, Sari Virkkalan (2020) väitös yhteisöpedagogiksi kasvusta ja Olli Risasen (2018) tutkimus ammattitaikurin asiantuntijuudesta. Selkeästi ammatillisen koulutuksen pedagogiseen kehittämiseen kiinnittyivät Riitta Karusaaren (2018) tutkimus asiakaslähtöisyydestä osaamisperusteisessa ammatillisessa koulutuksessa, Otto Burmanin (2018) tutkimus oppimisen ilosta, omistajuudesta ja yrittäjämäisestä oppimisesta ammatillisen koulutuksen kontekstissa, Anne-Maria Korhosen (2020) tutkimus ammatillisten opettajien jatkuvasta kehityksestä ja Sanna Wenströmin (2020) tutkimus johtamisen merkityksestä opettajien kehittämistyölle ammatillisessa koulutuksessa. Työssä ja työkokemuksesta oppimisen tutkimusta, sekä työuralla oppimiseen liittyviä väitöskirjoja ovat Heta Rintalan (2020), Laura Pylvään (2018), Soila Lemmetyn (2020), Solja Upolan (2019), Ulla Utelan (2019) ja Ilkka Uusitalon (2019) tutkimukset. Asiantuntijoiden innovatiivisen työotteen kehittämiseen liittyviä väitöksiä olivat Laura-Maija Heron (2019) ja Meiju Keinänen (2019) tutkimukset. Digitaalisiin oppimisympäristöihin ja niiden kehittämiseen liittyivät Sanna Brauerin (2019) ja Sanna Ruhalahden (2019) tutkimukset. Erityisopetusta ammatillisen koulutuksen kontekstissa käsittelevät Pan Cheng-Yun (2020) ja Pirkko Kepasen (2018) väitökset. Maahanmuuttajatematikkaan ja ammatilliseen kehittymiseen ja koulutukseen kansainvälisessä kontekstissa liittyivät Päivi Vartiainen (2019) tutkimus filippiiniläissairaanhoidtajien urapoluista Suomeen ja Mika Launikarin (2019) tutkimus EU-urilla toimivien asiantuntijoiden ammatillisen osaamisen ja pääoman kehittymisestä, Anne Pylvänän (2019) tutkimus ammatillisesta koulutuksesta Tansaniassa sekä Jari Koivumaan (2020) tutkimus suomalaisen ja saksalaisen ammattikoulutusjärjestelmän oppilaitostoimijoiden koulutusuudistuspuheista. Siirtymistä peruskoulusta ammatilliseen koulutukseen maahanmuuttajien näkökulmasta kertovat puolestaan Tuuli Kurjen (2019) ja Marja-Liisa Mäkelän (2019) tutkimukset. Aikuisten oppimista tai sen institutionaalisen kehyksen kehitystä käsittelevät Tuovi Leppäsen (2018), Erkka Laineen (2019) ja Heikki Kinnarin (2020) tutkimukset.

Taulukko 1.

Yliopisto: tiedekunta	Ammatti-, ja aikuiskasvatuksen ja/tai ammatillisen koulutuksen teemoihin liittyvät ja niitä sivuavat väitöskirjat vuosilta 2018-2020
Helsingin yliopisto: kasvatus- tieteellinen tiedekuntak	Kurki, Tuuli. (2019). Immigrant-ness as (mis)fortune? Immigrantisation through integration policies and practices in education. Launikari, Mika. (2019). Homo interculturalis – Identity, interculturality and career learning within European Union institutions. Ikonen, Tiina. (2018). Suomalainen virolainen tarina: Sofi Oksasen Puhdistuksen henkilöhahmojen rakentaminen, ilmentäminen ja tulkinta puvustuksen avulla suomalaisissa näyttämö- ja elokuvavovituksissa.

	<p>Mustonen, Virpi. (2018). Challenges of expertise and organizational learning during the digital transformation of forensic fingerprint investigation.</p> <p>Vetoshkina, Liubov. (2018). Anchoring craft. The object as an intercultural and intertemporal unifying factor.</p> <p>Manninen, Niina. (2019). Social services students' education and purposes in life: a case study from Finland.</p>
Itä-Suomen yliopisto:	<p>Väänänen, Niina. (2020). Sustainable craft. Dismantled and reassembled.</p> <p>Burman, Otto. (2019). Oppimisilmapiirin tekijöinä ilo, psykologinen omistajuus sekä yrittäjämäinen oppiminen: oppimisen ilon rakenneyhtälömallinnus.</p> <p>Juvonen, Eeva-Liisa. (2018). Työ tekijäänsä neuvoo. Luomupuutarhayrittäjän asiantuntijuuden ja toimijuuden kehittyminen.</p> <p>Rissanen, Olli. (2018). Ammattitaikurin henkilökohtainen ja verkostoitunut asiantuntijuus.</p>
Jyväskylän yliopisto: kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta	<p>Virkkala, Sari. (2020). Yhteisöpedagogiksi tuleminen tarinat: narratiivinen tutkimus pedagogisen osaamisen ja ammatillisen identiteetin rakentumisesta yhteisöpedagogiopintojen aikana.</p> <p>Lemmetty, Soila. (2020). Self-directed workplace learning in technology-based work.</p> <p>Pan, Cheng-Yu. (2020). Special educational needs teachers in Finnish inclusive vocational education and training.</p> <p>Kilja, Päivi. (2018). Opintojen henkilökohtaistaminen aikuisoppijoiden kokemana – Eksistentiaalisfenomenologinen tutkimus näyttötutkintomestarikoulutuksen kontekstissa.</p> <p>Leppänen, Tuovi. (2018). Yhteisövoimainen oppimisprosessi: substantiivinen teoria aikuisten ryhmässä oppimisen kokemuksista.</p> <p>Vuorinen-Lampila, Päivi. (2018). Korkeakoulutuksen eriytyvät työelämätulokset.</p>
Lapin yliopisto: kasvatustieteiden tiedekunta	<p>Wennström, Sanna. (2020). Enthusiasm as a driving force in vocational education and training (VET) teachers' work. – Defining positive organization and positive leadership in VET.</p> <p>Karusaari, Riitta (2020). Asiakaslähtöisyys osaamisperusteisessa ammatillisessa koulutuksessa.</p> <p>Brauer, Sanna. (2019). Digital open badge-driven learning: competence-based professional development for vocational teachers.</p> <p>Ruhalahdi, Sanna. (2019). Redesigning a pedagogical model for scaffolding dialogical, digital and deep learning in vocational teacher education.</p> <p>Upola, Solja. (2019). Työelämäorientoitunut projektioppiminen ammatillisen koulutuksen kontekstissa.</p> <p>Uutela, Ulla. (2019). Valmentava esimiestyö työhyvinvointia ja työssä oppimista tukemassa: fenomenografinen tapaustutkimus esimiesten ja työntekijöiden käsityksistä.</p> <p>Kepanen, Pirkko. (2018). ”Ymmärsin olevani jonkin täysin uuden opiskelutavan edessä”: narratiivinen tutkimus polusta ammatilliseksi erityisopettajaksi osaamisperusteisessa koulutuksessa.</p> <p>Koivumaa, Jari. (2020). Kohti eurooppalaista osaamisperusteisuutta? Tutkimus suomalaisen ja saksalaisen ammattikoulutusjärjestelmän oppilaitostoitimijoiden koulutusudistuspuheista.</p>
Tampereen yliopisto: kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta	<p>Laitinen, Marko (2020). Poliisikoulutuksen uusi paradigma - ammatillisesta asiantuntijaksi: poliisialan uuden ammattikorkeakoulututkinnon työelämävastaavuus ja vaikutus tutkinnosta valmistuvien opiskelijoiden poliisiammatillisen osaamisen tasoon.</p>

	<p>Rintala, Heta. (2020). Work-based learning in vocational education and training: Varied communities, fields and learning pathways.</p> <p>Kuoppala, Eeva. (2019). The cultural event as a test bench of work-based pedagogy in vocational higher education: A study of strategic partnership, commitment, and expansive learning in a regional network.</p> <p>Vartiainen, Päivi. (2019). Filippiiniläisten sairaanhoitajien polut Suomeen: Tutkimus oppimisesta ja työyhteisöintegraatiosta kansainvälisen rekrytoinnin kontekstissa.</p> <p>Pylvänäinen, Anne. (2019). Development evaluation for local impacts: Evaluation elements contributing to evaluation use. A vocational education case in Tanzania as an awakener.</p> <p>Pylväs, Laura. (2018). Development of vocational expertise and excellence in formal and informal learning environments.</p>
<p>Turun yliopisto: kasvatustieteiden tiedekunta</p>	<p>Korhonen, Anne-Maria. (2020). Designing scaffolding for personal learning environments: Continuous learning perspective in vocational teacher education context.</p> <p>Kinnari, Heikki. (2020) Elinikäinen oppiminen ihmistä määrittämässä.</p> <p>Hero, Laura-Maija. (2019). Learning to develop innovations. Individual competence, multidisciplinary activity systems and student experience.</p> <p>Keinänen, Meiju. (2019). Educating innovative professionals: a case study on researching students' innovation competences in one Finnish university of applied sciences.</p> <p>Mäkelä, Marja-Liisa. (2019). Toiset tytöt? Suomalaisten maahanmuuttotustaisten tyttöjen toimijuus peruskoulusta toiselle asteelle.</p> <p>Uusitalo, Ilkka. (2019). Työssä oppiminen lastensuojelun sosiaalityössä – reunaehdot ja mahdollisuuksia ammatillisen asiantuntijuuden kehittymiselle.</p> <p>Laine, Erkkä. (2019). The interactions and relationships of achievement motivation, interest and learning in different educational contexts.</p>

Ammatillisen koulutuksen ja ammattikasvatuksen sekä ammatillisen toiminnan kehittämisen tematiikkaan liittyviä väitöskirjoja julkaistiin myös muissa suomalaisissa tiedekunnissa. Tällaisia esimerkkejä ovat esimerkiksi Ülke Ernitsin (2018) väitös hoitotyön kehityksestä Virossa, Sari Vanhasen (2020) väitöskirja poliisien monialaisesta yhteistyöstä, Timo Ahon (2020) väitöskirja rekkamiesten työnteosta ja Soili Vennon (2018) tutkimus hoivayrittäjien vapaudesta sekä Mauri Koivusen (2019) väitös, jonka aiheena on insinöörien osaamisperustaisen kilpailukykyyn ja yrittäjyyden edistäminen tietotekniikan muuntokoulutusohjelmassa.

Yksittäisistä eri alojen ammatteihin liittyvistä väitöskirjoista, jotka on tehty eri yliopistoihin ja eri ohjaajille ei voi olettaa löytyväksi yhtenäistä ammatillisen koulutuksen tarkastelua kehittävä teoreettisen keskustelun jatkumoa tai pedagogiikan systemaattista, metodista kehittämistä. ”Hajanainen” väitöskirjojen ohjaus saattaakin olla ainakin jossain määrin ongelmallista eri ammattialojen tutkimuksen ja pedagogisen kehittämisen ja ammattialakohtaisen tietoperustan vahvistumisen kannalta. Toki yksittäisetkin väitöskirjat palvelevat tutkijankoulutusta ja eri ammatteja koskevan tietoperustan kasvua sekä pedagogista kehittämistä yleisemmin.

Tarkasteluajanjakso 2018–2020 on toki lyhyt ja syvemmän kuvan saamiseksi tulisi tarkastella pidempää ajanjaksoa. Suomalaisia ammattikorkeakoulujen opettajien tekemiä väitöskirjoja on tarkasteltu ja niiden keskeisiä teemoja analysoitu aika ajoin. Ammattikorkeakoulujen opettajien vuosina 1991–2015 tekemissä väitöstutkimuksissa yhtenä kantavana teemana oli oman alan koulutuksen kehittämiseen ja pedagogiikkaan liittyvä tutkimus (Rauhala ym., 2016).

Luotamme, että ammattikorkeakouluopettajien väitöskirjoista tehdään myös tulevaisuudessa pidemmän aikavälin kattavia analyysseja (ks. myös Friman, Rauhala & Kantola, 2020).

4. Ammattikasvatuksen tutkimus ja väitöskirjatutkimukset Ruotsissa ja Norjassa

Suomeen verrattuna Ruotsissa on useita kasvatustieteiden professoreita, joiden tutkimusalueena on ammattikasvatus. Esimerkiksi Tukholman yliopistossa työskentelee Lázaro Moreno Herrera, joka on tutkinut muun muassa ammatillista didaktiikkaa. Linköpingin yliopistossa Per Andersson on tutkinut muun muassa osaamisen tunnustamista, ammatillista opettajankoulutusta ja osaamisen jatkuvaa kehittymistä. Göteborgin yliopistossa Gun-Britt Wärvik kohdistaa tutkimuksensa elinikäiseen oppimiseen, ammatillisen koulutuksen politiikkaan ja järjestelmään sekä osaamisen kehittymiseen. Maria Hedlin Linné-yliopistossa on keskittynyt erityisesti tasa-arvoon ja sukupuolen tutkimukseen työelämässä ja opettajan koulutuksessa. Vuonna 2011–2017 Ruotsissa toimi myös tohtorikouluohjelma, joka fokusoitui ammatilliseen didaktiikkaan. Ohjelmaa koordinoi dosentti Viveca Lindberg Tukholman yliopistosta. Ohjelmasta on valmistunut useita lisensiaattitöitä ja väitöskirjoja.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana on Ruotsissa julkaistu 23 ammatillista koulutusta käsittelevää väitöskirjaa. Väitöskirjoista merkittävä osa on kohdentunut alakohtaisesti eri ammatteihin, kuten poliisikoulutukseen (Bergman, 2016), palomieskoulutukseen (Blondin, 2014; Holmgren, 2015), kauneusalaan (Öhman, 2017; Bredlöv, 2018; Klope, 2020), floristikoulutukseen (Gåfväls, 2016), hoitoalaan (Lagercrantz All, 2017; Paul, 2017; Wyszynska Johansson, 2018; Christidis, 2020) ja tekniseen koulutukseen (Kilbrink, 2013; Kontio, 2016; Visén, 2017). Lisäksi väitöskirjat ovat käsitelleet ammatillista opettajankoulutusta (Asghari, 2014), oppisopimuskoulutusta (Kristmansson, 2016; Hellstrand, 2020), ammatillisen koulutuksen historiaa (Broberg, 2014; Ledman, 2015), ammattididaktiikkaa ja käytännöllistä viisautta (Tyson, 2017), ammatillisen koulutuksen järjestelmää ja politiikkaa (Nylund, 2013; Köpsén, 2020) sekä matematiikan opetusta ammatillisessa koulutuksessa (Muhman, 2016).

Myös Norjassa, erityisesti Oslo Metropolitan yliopistossa, on useita kasvatustieteiden professoreita, joiden tutkimusala on ammattikasvatus. Håge Noren tutkimus kohdistuu ammattipedagogiikkaan, kompetenssiin ja työssäoppimiseen (Hellne-Halvorsen, Lahn & Nore, 2021; Lahn & Nore, 2019, 2018). Hilde Hiim tutkii ammatillista opettajankoulutusta sekä työelämäyhteistyötä (Hiim, 2020a, 2020b; Johnsen & Hiim, 2020). Halvor Spetalen tarkastelee ammattipedagogiikkaa (Spetalen, 2017; Eben & Spetalen, 2020) ja Anne Karin Larsen ammatillista identiteettiä ja monimuotoisuutta (Wolden, Goth & Larsen, 2018; Larsen, 2016). Nina Amblen tutkimus käsittelee tasa-arvoa ja sukupuolen tutkimusta, työssä oppimista ja organisaatiopedagogiikkaa (esim. Amble, 2017; Amble, Møller & Vagle, 2017). Väitöskirjat ovat kohdistuneet esimerkiksi seuraaviin teemoihin: oppiminen ja koulutus työssä ja toiminnassa, ammatillinen opettajuus ja ammatillinen opettajankoulutus, teoria ja käytäntö, kulttuuri, kulttuuriset koodit ja niiden muodostuminen, identiteetti, roolit ja sukupuoli, kirjoittamiskäytännöt ja kirjoittamisosaaminen sekä erityisopetus ja sosiaalipedagogiikka (Teräs & Virolainen, 2018).

5. Ammatilliseen koulutukseen liittyviä tutkimusteemoja tiedejulkaisuissa Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa

Suomessa Ammattikasvatuksen aikakauskirja on 1990-luvun lopulta lähtien ollut keskeinen suomalaista ammatillisen koulutuksen tutkimusta julkaiseva tiedelehti. Hytönen ja Nokelainen (2020) analysoivat lehdessä julkaistujen artikkeleiden sisältöjä avainsanojen kautta. Ensimmäisen tarkastelujakson (2015–2017) tutkimuksissa erityinen mielenkiinto suuntautui oppimisympäristön, sosiaalisuuden, hoitotyön, ohjauksen ja innovaatiokompetenssien tutkimukseen. Seuraavalla kaudella (2018–2020) nämä edellä mainitut

teemat eivät enää nousseet suosituimpien avainsanojen joukkoon, vaan nyt esiin nousivat uusina avainsanoina ”osaaminen”, ”työelämälaheisyys”, ”opettaja”, ”sivistys”, ”tutkimus”, ”kehittyminen” ja ”kompetenssit”. Suomalaisen ammatillisen koulutuksen viime vuosien tutkimuksen osalta on huomattava, että vuosi 2019 oli Kieliverkoston kielitietoisuuden ammatillisen koulutuksen teemavuosi (ks. Kieliverkosto.fi) ja Kieli, koulutus ja yhteiskunta -lehdessä julkaistiin tuolloin runsaasti kielten opetukseen ammatillisessa koulutuksessa liittyviä artikkeleita (ks. esim. Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 2019).

Pohjoismaiset, Ruotsista ja Norjasta toimitetut ammatillista koulutusta ja sen pedagogista kehittämistä ja tutkimusta koskevat keskeiset tiedejulkaisut ovat Nordic Journal of Vocational Education and Training (NJVET) ja Skandinavisk tidskrift for yrker og profesjoner i utvikling (SJVD, OsloMET). Näistä edellä mainitussa keskeisiä vuosien 2018–2020 artikkelien teemoja olivat käytäntöläheinen pedagogiikka, työkokemuksesta oppiminen, työn ja koulutuksen rajapinta, digiosaamisen tarpeet (terveysalalla), aiemmin opitun tunnistaminen, opiskelija-arvioinnin kehittäminen, tutkintojen kehittäminen, sukupuolen merkitys koulutuksessa ja uralla, ammatillinen opettajankoulutus ja opettajankoulutuksen kehittäminen, ammatillisten opiskelijoiden kokemukset koulutuksen työelämävastaavuudesta, ammatillisen koulutuksen kehittämisohjelman vaikuttavuus (esim. suomalaiset koulupudokkuuden torjuntaohjelmat), ammatillisen koulutuksen status, teknologia-avusteinen oppiminen, ammatillinen tieto, opiskelijoiden sitoutuminen opintoihin ja oppimisen motivaatio, opiskelijan ammatti-identiteetin rakentuminen, ammatillisen toiminnan oppiminen, ammatillinen pedagogiikka sekä koulutuksen keskeyttäminen.

Norjalaisessa OsloMETin toimittamassa SJVD-lehdessä puolestaan käsiteltiin näinä vuosina seuraavia teemoja: opettajankoulutus, maahanmuuttajien koulutus, teknologia-avusteiset oppimisympäristöt (TEL), simulaatiot, opetussuunnitelmat ja ammattialakohdittainen kehittäminen (hoito-, media- ja kuljetusala, keittiömestarit), sukupuolen merkitys koulutuksessa ja uralla, käytäntöläheinen pedagogiikka, työkokemuksesta oppiminen, työn ja koulutuksen rajapinta sekä osaamisperustaisuus.

Maantieteellisesti pohjoismaita laajemmin ammatillisen koulutuksen tutkimusta kartoittanut Gessler (2020) analysoi tieteellisten julkaisujen tutkimusaiheita. Hän tarkasteli viiden ammatillista koulutusta koskevaa tutkimusta julkaisevan tieteellisen lehden avainsanoja ja pyrki tunnistamaan sekä vähän että paljon tutkittuja tutkimusaiheita. Aineisto koostui 986 julkaistusta artikkelista vuosilta 2010–2020. Menetelmänä hän käytti avainsana-analyysiä, kuten lukumäärää, kontekstittietoa, yhteisesiintymistä ja avainsanaklustereita. Usein toistuvia tutkimusaiheita olivat hänen tulostensa mukaan esimerkiksi työssäoppiminen, kompetenssit, opettajankoulutus, jatkuva kehittyminen ja oppiminen, oppisopimus sekä koulutuspolitiikkaan liittyvät kysymykset ja analyysit. Harvemmin esiintyneitä aiheita olivat esimerkiksi etnisyyteen, luokkaan, ammatillisen koulutuksen johtamiseen liittyvä tutkimus sekä ammatillisen koulutuksen vertaileva tutkimus. (Gessler, 2020.)

Teräs (2020) puolestaan analysoi Tukholman yliopiston ammatillisen koulutuksen tutkimusryhmän julkaisusarjan seitsemän teoksen avainsanoja vuosilta 2018–2020. Aineisto koostui 88:sta kirjasarjan artikkelista, joissa esiintyi 753 avainsanaa. Avainsanojen kymmenen kärjen muodostivat kasvatus, ammatillinen, oppiminen, ammatillinen koulutus (VET), koulutus, työ, opettaja, ammatillinen ja sosiaalinen, taidot, aikuiset ja kompetenssit. Kymmenen kärki kattoi vain 37 prosenttia avainsanoista; toisin sanoen oli paljon avainsanoja, jotka mainittiin vain yhden kerran tai muutamia kertoja. Tästä aineistosta jäivät puuttumaan esimerkiksi seuraavat avainsanat: moninaisuus, erityisopetus, ikääntyminen ja ympäristö. Lisäksi osa tutkimuksista painottui makrotasolle: niissä tarkasteltiin ammatillisen koulutuksen järjestelmää tai koulutuspolitiikan kysymyksiä.

Kun Isacsson ym. (2018) analysoivat ammatillisten opettajakoulutuksien opetussuunnitelmia, sisältöjä ja painotuksia, huomio kiinnittyi esimerkiksi siihen, että muissa pohjoismaissa (Tanska Norja, Ruotsi ja Suomi) akateeminen tai tieteellinen viitekehys ja orientaatio olivat vahvempi kuin Suomessa, jossa opetusohjelmat olivat osaamisperustaisia.

Kiinnostavaa näissä edellä esitetyissä kartoituksissa on tiettyjen teemojen niukkuus tai suoranainen puute. Esimerkiksi eri maiden ammatillista koulutusta vertailevan tutkimuksen, ammatillisen koulutuksen johtajuuden, ympäristövaikutusten, yhteiskuntasuhteiden, väestön ikääntymisen ja koulutuspoliittisen päätöksenteon sekä rahoituksen vaikutuksia ammatilliseen koulutukseen tarkastelevia tutkimuksia on vain vähän, jos ollenkaan.

6. Ammatillisten opettajakorkeakoulujen tutkimuksen painopistealueita Suomessa

Ammatilliset opettajakorkeakoulut ovat omilla verkkosivuillaan määritelleet ammattikasvatuksen, vaikuttavuuden ja ammatillisen pedagogiikan tutkimuksen painopisteet. Suomenkielistä ammatillista opettajankoulutusta tarjoavat Haaga-Helian (HH), Tampereen (TAMK), Hämeen (HAMK), Oulun (OAMK) ja Jyväskylän ammattikorkeakoulut (JAMK). Ruotsinkielinen ammatillinen opettajakoulutus on Åbo Akademiassa, mutta siellä ei ole varsinaisia ammatillisen koulutuksen tutkimuksen painopistealueita.

HAMK Edu -tutkimusyksikössä tutkitaan, tuetaan ja kehitetään muun muassa ammatillista koulutusta, korkeakoulutusta, opettajankoulutusta, työyhteisöjä ja organisaatioita. Opettajien rooli ammatillisen osaamisen kehittämisessä on keskeinen, ja siksi se on tutkimusyksikön toimintojen integroinnin kannalta olennainen. HAMK Edu -tutkimusyksikössä on myös ammattikasvatuksen tutkimusalue. Tutkimusyhteistyötä tehdään kansallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa muiden korkeakoulujen, tutkimuslaitosten, ammatillisen koulutuksen ja työelämän organisaatioiden kanssa. Osaamisen vieni ja kansainvälinen tutkimusyhteistyö on osa tutkimusyksikön toimintaa. HAMK Edu -tutkimusyksikkö sijaitsee korkeakoulukeskuksessa Hämeenlinnan Visamäessä. (HAMK, 2021.)

Vaikuttava ammatillinen pedagogiikka on Haaga-Helia ammattikorkeakoulun uusi tutkimusalue. Vaikuttavan ammatillisen pedagogiikan tutkimuksella tarkoitetaan työelämälähtöistä soveltavaa tutkimusta ja kehittämistä. Siihen liittyy myös ammattikasvatuksen tieteenala. Käytännössä VAP-tutkimusryhmä pyrkii tunnistamaan sekä ajankohtaisia että tulevaisuuden pedagogiikkaa innovoivia kohteita ja tarpeita kuuntelemalla työnantaja ja ammatillisen kentän toimijoita. Tutkimusalueen kärjet on määritelty tutkimusryhmässä kuvaamaan niitä hanketeemoja, joihin vaikuttavan ammatillisen pedagogiikan TKI-toiminta seuraavien vuosien aikana erityisesti kohdistuu. Kärjet kattavat sekä toisen asteen ammatillisen koulutuksen, korkeakoulut että työelämässä tapahtuvan oppimisen tutkimuksen (ks. kuvio 2). Haaga-Heliassa vaikuttavan ammatillisen pedagogiikan tutkimusalueella työn painopisteet ovat 1) jatkuva oppiminen ja korkeakoulupedagogiikka, validointi (ammatillisen osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen), työelämätaidot, yrittäjäyys ja työelämäyhteistyö, 2) hyvinvointi ja ammattikasvatus 2020-luvulla, kestävyys, tasa-arvo, ohjaus, monikulttuurisuus, turvallisuus, työllisyys, erityinen oppija ja ammatillinen kasvu, 3) digitaaliset ohjaus- ja oppimisympäristöt, teknologia koulutuksen ja työelämän rajapinnassa sekä tiedon ja oppimisen analytiikka. (Haaga-Helia, 2021.)

TAMK:lla puolestaan on tutkimuksen painoala nimeltään Kehittyvä pedagoginen osaaminen, jonka tehtävänä on kehittää ja tutkia ammatillista toisen ja korkea-asteen koulutusta, ammatillisesti orientoitunutta pedagogiikkaa ja korkeakoulupedagogiikkaa, työelämäläheisiä oppimisympäristöjä, opettajien osaamista kansallisesti sekä ammatillisen pedagogiikan vaikuttavuutta. (TAMK, 2021.)

Uudistuvan oppimisen tutkimus JAMK:ssa on kuvattu nousevaksi työelämän murroksesta ja digitaalisen teknologian kehittymisestä. Ne ravistelevat koko koulutuskenttää: oppimisen tapoja, oppijan toimintaa, opettajuutta, pedagogiikkaa, oppimisympäristöjä, koulutuksen rakenteita ja osaamisen johtamista. Ammatillisessa korkeakoulutuksessa nämä edellyttävät työelämän ja eri kouluasteiden kanssa tehtävän yhteistyön syventämistä ja monipuolistamista. Näin syntyy kestäviä, oppimista ja hyvinvointia tukevia ratkaisuja, joiden keskiössä on oppija ja hänen osaamisensa kehittymisen sujuva tukeminen oppimispaikasta riippumatta. (JAMK, 2021.)

OAMK:n sivuilla on todettu, että ammatillisen koulutuksen uudistukset tuovat työyhteisöihin haasteita ja kehittämistarpeita. Esimerkkejä osaamisen kehittämisen teemoista

ovat uudistuva opettajuus, henkilökohtaistaminen, monipuoliset oppimisympäristöt, työpaikalla tapahtuva oppiminen, näytöt ja osaamisen arviointi sekä laadun varmistaminen. Koko OAMK:ia koskevat TKI-painoalat ovat ympäristöviisaus, kestävä hyvinvointi ja digitaalinen murros. (OAMK, 2021.)

Kaikkien näiden edellä esitettyjen ammatillisten opettajakorkeakoulujen ammattikasvatuksen teemoissa näkyvät työelämäyhteys ja osaaminen vahvasti. HAMK painottaa ammatillista kasvua, JAMK digitaalista kehittymistä, oppijaa ja oppimista, OAMK uudistuvaa oppimista ja henkilökohtaistamista, TAMK toisen ja korkea-asteen tutkimusta ja kehittämistä ja HH muun muassa korkeakoulupedagogiikkaa ja jatkuvaa oppimista, hyvinvointia ja digitaalisia oppimisympäristöjä. Sen sijaan määrittelyissä ei mainita tutkimusosaamista (TKI-osaaminen) eikä ammattialakohtaista kehittämistä tai tutkimusta. Myöskään aluekehitys ei tule tutkimusalueiden määrittelyissä esille. Tämä on tosin ehkä korkeakoulujen kansainvälistymisen ja ilmastonmuutoksen tuoman globaalin vastuullisuuden vaatimusten myötä määrittymässä uudelleen entistä laajemmaksi (ks. Heikkinen & Kukkonen, 2019).

7. Tutkimus- kehittämis- ja innovaatiohankkeita

Seuraavassa on esitetty, mitä ja miten ammatillisen koulutuksen, ammattikorkeakoulun, ammattisivistyksen ja ammattikasvatustieteen alueella on tutkittu ja kehitetty vuosina 2018–2020 Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Olemme tunnistaneet merkittäviä tutkimus- ja kehittämishankkeita yhteistyökumppaneidemme, hakusanojen sekä tutkimusrahoituslähteiden verkkosivujen kautta (ks liite) Ruotsissa ammatillisen koulutuksen tutkimusta rahoittavat muun muassa Vinnova (Sveriges innovationsmyndighet), Forte, (Forskningsrådet för arbete, hälsa och välfärd), Opetushallitus (Skolverket), Euroopan sosiaalirahasto (ESF) ja Vetenskapsrådet. Norjassa puolestaan, the Research Council of Norway (NRF) ja Opetusministeriö (Utdanningsdirektoratet) vastaavat pääsääntöisesti ammatillisen koulutuksen tutkimuksesta ja Erasmus+-rahoitukset kehitysprojekteista. Suomen osalta olemme myös huomioineet Saaren (2000) koosteen ammattikorkeakoulujen TKI-hankkeista. Hakusanoina olemme käyttäneet sanoja 'ammatillinen pedagogiikka' ja 'ammatillinen koulutus' sekä 'vaikuttavuus' englannin ja pohjoismaisilla kielillä. Näillä hakusanoilla löytyi vain varsin rajattu määrä TKI-hankkeita, joten laajensimme hakusanojen kirjon oppimiseen, osaamiseen, työhön ja digitaaliseen oppimiseen. Luonnollisesti näihin hakuihin liittyy metodisia rajoitteita, emmekä varmaankaan onnistuneet löytämään kaikkia hankkeita ja julkaisuja, sillä hankkeiden nimissä ja niitä koskevan tiedotuksen yhteydessä ei välttämättä mainita selkeästi niiden liittymistä ammatilliseen koulutukseen tai ammattikorkeakoulutukseen ja niiden opetuksen kehittämiseen. Tieteellisiin lehtiin ja hankkeisiin keskittyvien sanahakujen ulkopuolelle jäi myös yhteispohjoismaisia ammatillisen koulutuksen tutkimushankkeiden julkaisuja, esimerkiksi Nord-VET -hankkeen Pohjoismaiden ammatillisen koulutuksen kehitystä vertailevat teokset (n.d. Nord-VET, Michelsen & Stenström, 2018; Jørgensen, Olsen & Thunqvist, 2018).

Tutkimus- ja kehittämishankkeet peilaavat yhteiskunnan kontekstia, aikakautta, muutoksia ja rahoituslähteiden mukaisia teemoja. Olemme tunnistaneet vallitsevia toimintatapoja, heikkoja signaaleja, nousevia teemoja sekä puuttuvia teemoja tutkimus- ja kehittämishankkeista.

Vuosien 2018–2020 ammatillisen koulutuksen tutkimus- ja kehittämishankkeiden teemat Ruotsissa liittyivät tulevaisuuden kompetensseihin, nuorten ja aikuisten työllistymiseen ja työttömyyteen, digitaaliseen oppimiseen, tasa-arvoon, maahanmuuttajien haasteisiin ja sukupuoleen. Taulukossa 2 on muutamia esimerkkejä. Hankkeet heijastavat Ruotsissa tunnistettuja yhteiskunnallisia haasteita, jotka kohdistuvat muun muassa koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien henkilöiden integrointiin yhteiskuntaan, koulutukseen ja työelämään, osaamiseen, kohtaanto-ongelmiin sekä maahanmuuttajataustaisten kielihaasteisiin vastaamiseen, nopeaan työllistymiseen ja osaamisen arviointiin eli validointiin.

Taulukko 2.

2019-2021 Vinnova. Vocational Education for the future. Hankkeessa haetaan yhteisiä omistuksia ja sitoutumisia kunnan ja yritysten välille, jotta voidaan vahvistaa nuorten työtä vailla olevien henkilöiden yhteiskunnallista osallistumista ja työelämään osallistumista.
2018-2020 FORTE. Beyond good examples. Analyses of local variation in measures aimed at youth not in employment, education or training. Paikallisen, alueellisen vaihtelun analyysiä kohteena nuorten työttömien, koulutuksen ulkopuolella olevien osuuksien erot.
2020-2022 Vetenskapsrådet. Rätt kompetens i rätt tid - men för vem? Karriärbänor och yrkesambitioner inom och bortom Yrkeshögskolan. Hankkeen tavoitteena on tuottaa oikeata osaamista oikeaan aikaan, sekä mahdollistaa nopea integroituminen työmarkkinoille ja erityisesti segmentteihin, joissa on työvoimapulaa ja työvoimatarpeita.
2018 Skolverket. Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i vuxenutbildningen. Lärande exempel från sfi och yrkesutbildning. Aikuiskoulutus, opettajat ja henkilökunta ovat monien haasteiden äärellä tuottaessaan opetusta osallistujille, jotka oppivat toisella kielellä. Hanke tekee näkyväksi näitä haasteita ja mahdollisuuksia.
2020-2021 ESF. Yrkesutbildning i Hälsingland. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa ammatillisen toisen asteen yhteistyötä, osaamista, työkelpoisuutta.
2020-2021 Vetenskapsrådet. Vuxenutbildningens marknadisering och dess konsekvenser. Hankkeen tavoitteena on tutkia ja analysoida, miten aikuisopintojen organisointi ja tuotanto, johon osallistuvat myös yritykset, vaikuttavat opettajan työhön ja opiskelijoiden opintopolkuihin.
2018-2020 Nordregio. Skills policies, Building Capacities for Innovative and Resilient Nordic Regions. Hankkeen tavoitteena oli vahvistaa alueiden innovaatio- ja resilienssikapasiteettiä uuden osaamisen ja taitojen kehittymisen kautta.

Mielenkiintoista ruotsalaisessa lähestymistavassa on ollut kuntien ja yritysten osallistaminen maahanmuuttajien työllisyys- ja osallisuustavoitteiden ratkaisemiseen. Tämä malli voinee tuoda ratkaisuja myös työvoiman ja koulutuksen kohtaanto-ongelmiin. Toisaalta ruotsalaisissa tutkimuksissa tuli esille huoli kaupallistumisen vaaroista aikuisopinnoissa ja aikuiskoulutuksen kentän pirstaloitumisesta sekä siitä, että koulutuksen laatu mahdollisesti kärsii eikä koulutuksen ”kuluttaja” osaa arvioida koulutusten välisiä taseroja.

Suomessa ammattikorkeakoulut ja ammatilliset opettajakorkeakoulut tuottavat soveltavaa, työelämälähtöistä tutkimusta kehittäväällä otteella paljolti opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) rahoituksella. OKM:n rahoittamat hankkeet ovat vuosina 2018–2020 suuntautuneet siirtymiin toiselta asteelta korkea-asteelle, työn ja opintojen integraatioon, niin kutsuttuihin väyläopintoihin, digitaalisiin kompetensseihin, oppimisanalytiikkaan, opetuksen työelämälähtöisiin toteutuksiin sekä hyvinvointiin, tasa-arvon ja osaamismerkkeihin. Lisäksi Erasmus+-rahoituksella on tutkittu muun muassa yrittäjyyttä ja Suomen Akatemian rahoituksella esimerkiksi Taidot Työhön -hankkeessa tulevaisuuden työelämätaitoja. Seuraavassa on muutamia esimerkkejä vaikuttavista hankkeista, joita myös Euroopan Sosiaalirahasto (ESR) ja Interreg Central Baltic ovat rahoittaneet (Taulukko 3).

Taulukko 3.

2018-2020 ESR. Digiohjausta kaikille. Erityisenä tavoitteena on tehostaa ja sujuvoittaa koulutukseen ja työelämään siirtymisen nivelvaiheita viemällä käytäntöön
--

<p>digiohjauksen toimintamalleja sekä parantaa koulutuksellista tasa-arvoa huomioiden myös erilaisten oppijoiden ohjauksen tarpeet digitaalisten sovellusten käyttöönoton avulla.</p>
<p>2017-2019 OKM. OPEKE – Ammatillisen opettajankoulutuksen uudistaminen, OPEKE oli valtakunnallinen kehittämishanke, jossa kehitettiin ja uudistettiin ammatillista opettajankoulutusta kokonaisuutena. Hankkeessa vahvistettiin opettajankoulutuksen aktiivista, tutkivaa ja kehittävää roolia suhteessa oppilaitoksiin ja opettajaksi opiskeleviin</p>
<p>2016-2019 ESR. NOPSA – NOPEA AMMATILLINEN VÄYLÄ TYÖELÄMÄÄN. Hankkeella haetaan ratkaisuja ammatillisesta koulutuksesta jatko-opintoihin siirtymisen sujuvoittamiseen ja työelämään johtavan opintopolun nopeuttamiseen sekä muodostetaan ja syvennetään alueellisia ammattiopistojen ja ammattikorkeakoulujen välisiä kumppanuuksia (NOPSA-tiimit) ja sekä muodostetaan vahva valtakunnallinen verkosto uusien toimintamallien kehittämiseksi ja hyvien käytänteiden levittämiseksi</p>
<p>2018-2021 OKM. AMKOODARI - OSAAMISTA TYÖELÄMÄN TARPEISIIN. AMKoodari on hyvä startti koodaajan urasta haaveilevalle, lisäkoulutukseksi jo koodaamista osaavalle, uranvaihtajalle sekä yrityksen henkilökunnan koulutukseen. Opintoja voi suorittaa oman työn ohella tai täyspäiväisenä opiskelijana.</p>
<p>2017-2020 OKM. eAMK – Oppimisen uusi ekosysteemi korkeakoulutukseen. Hankkeessa oli mukana kaikki 23 Suomen ammattikorkeakoulua, Jyväskylän yliopisto sekä ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. eAMK-hankkeen keskeisenä kehittämiskohteena oli ammattikorkeakoulujen välisen, verkossa tapahtuvan, ristiinopiskelun ja siihen liittyvän digipedagogiikan kehittäminen sekä työelämäläheisyyden vahvistaminen. Tulokset: Campus Online, eOpintopalvelut, Oppimisanalytiikan eMOOC, Digimintorointi, 6 osaamismerkkiä</p>
<p>2020-2022 ESR. MALVA – maahanmuuttajat valmentaan työelämään. Hankkeessa edistetään maahanmuuttajataustaisten työllistymistä ja työelämävalmiuksien kehittymistä Päijät-Hämeen ja Uudenmaan alueella. Hankkeessa etsitään keinoja tuoda maahanmuuttajataustaisten henkilöiden osaamista paremmin esiin ja keinoja vähentää työllistymisen esteitä. Hankkeessa toimitaan työpaikkaohjaajien tukena ja autetaan kehittämään yrityksiin kieli- ja kulttuuritietoista, voimavaraletyistä työpaikkaohjausta sekä siihen soveltuvia mobiileja tuki- ja ohjauskäytänteitä. https://osaamisenpaikka.fi/yhteystiedot/malva/</p>
<p>2020- 2022 ESR. Tasa-arvoisesti uralle Tavoitteenamme on tukea naisten tasa-arvoista työelämään siirtymistä, uralla etenemistä ja yrittäjyyttä. Haluamme tarjota tutkittua tietoa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta sekä työkaluja korkeakoulujen tasa-arvotyöhön 2017-2020 https://tasaarvoisestiuralle.fi/</p>
<p>2017-2020 OKM. Open Merkit Osaamismerkkijärjestelmä. Open merkit -hankkeessa luotiin valtakunnallinen ammatillisen opettajan uran ja opettajaopintojen aikaisen osaamisen tunnistamisen sekä tunnustamisen digitaalinen osaamismerkistö opettajan työn kehittämisen tueksi.</p>
<p>2020- 2022. Interreg Central Baltic. Sustainability in finance. Hankkeessa kehitetään ammatilliseen koulutukseen avointa vastuullisuuden rahoituksen verkko-moduulia (15 op) yhteistyössä baltialaisten ja ahvenanmaalaisten kumppaneiden kanssa.</p>
<p>2018-2020 OKM. Työelämäpedagogiikka korkeakoulutuksessa. Hankkeen avulla on vahvistettu korkeakoulutuksen työelämä näkökulmaa muun muassa luomalla toimintamalleja työelämätaitojen kehittämiseen, opetussuunnitelmien uudistamiseen, työelämä pedagogiseen ohjaukseen sekä TKI-toiminnan ja koulutuksen kiinteämpään linkittämiseen toisiinsa.</p>
<p>2017-2019 OKM. TOTEEMI - työstä oppimassa työhön. Toteemi tutkii ja kehittää käytännönläheisiä malleja työn ja korkeakouluopintojen yhdistämiseen.</p>

2016-2019 Suomen Akatemia. Taidot työhön Osaaminen, koulutus ja tulevaisuuden työelämä. Olemme tutkineet työelämän muutosten vaikutusta erilaisten kykyjen ja taitojen kysyntään ja tarjontaan, kun teknologinen kehitys ja kansainvälistyminen muuttavat työn luonnetta. Muutoksiin sopeutuminen vaatii työntekijöiltä uusia kykyjä ja taitoja. Muodollisen koulutuksen tuottamien kvalifikaatioiden lisäksi käytännöllisten työelämätaitojen kuten IT-taitojen, kielitaidon sekä sosiaalisen kyvykkyyden kysyntä kasvaa

Taulukoissa 2–3 on muutamia esimerkkejä tutkimus- ja kehittämishankkeista, joissa korostuvat työllistyminen, tasa-arvo, osaamismerkkit, digitaalisuus, vastuullisuus, työelämätaidot ja uusi osaaminen. Suomalaisessa tutkimuksessa vahvasti esillä olevat osaamismerkkit eivät ole saaneet tutkimus- tai kehittämisrahoitusta Ruotsissa tai Norjassa. Suomessa on myös kohdennettu hankkeita nuoriin sekä oppimisen ja työllistymisen tukemiseen. Vastuullisuus, jatkuva oppiminen (nopeat väyläopinnot, täsmäkoulutukset) ja kestävyys ovat puolestaan nousevia teemoja. Oppisopimus ei edelleenkään ole vahvasti laajentuva koulutusmuoto Ruotsissa tai Suomessa. Ammatillisen koulutuksen reformin 2015–2018 käytännön toimeenpanoa tuettiin Parasta osaamista -hankkeen avulla (Vehviläinen, 2019).

Norjalaisissa projekteissa (Taulukko 4) korostuvat osaamisen arviointi, oppisopimus, didaktiikka, koulutuksen uudistus, kompetenssit, sitoutuminen ammatilliseen koulutukseen ja kestävyys. Huomioitavaa on, että Norjassa rahoitetaan myös pitkäkestoisia hankkeita, jotka arvioivat uudistuksien vaikuttavuutta. Norjalainen FAFO (Fafu Institutt for arbeidslivs- og velferdsforskning), joka on riippumaton ei-kaupallinen säätiö, tarkastelee ja julkaisee ammatillista koulutusta koskevia raportteja. Yksi FAFO:n viidestä tutkimusteemasta on kompetenssit, joiden alla tutkitaan myös ammatillista koulutusta. Viime vuosina on tutkittu esimerkiksi ammatillisten tutkintojen työelämävastaavuutta (Ander sen ym., 2020).

Taulukko 4.

2019-2022 HELDAL. NRF. Nye verktøy og systemer for helhetlig dokumentasjon og analyse av læring i fag- og yrkesopplæringen. Uudet työkalut holistiseen dokumentaatioon ja analyysiin oppimiseen ammatillisen koulutuksen sekä oppisopimustarpeisiin.
2020-2024 LUSY. NRF. Lærerutdanningskoler og lærerutdanningsbedrifter i Yrkesfaglærerutdanningen. Projekti kehittää teoreettisen, didaktisen mallin ammatillisen opettajakoulutuksen, ammatillisten oppilaitosten ja työelämäkumppaneiden välille, huomioiden ja vastaten sekä haasteisiin että tarpeisiin.
2019-2025 Utdanningsdirektoratet. Evaluering av kompetansmodell: desentralisert ordning for skole og yrkesopplæring, og oppfølgingsordning i skolen (EVAKOMP). Tavoitteena on uuden kompetenssimallin arviointi yhteistyössä työelämä- ja pedagogisten tutkijoiden sekä ammatillisen opettajakoulutuksen tutkijoiden kanssa.
2020-2025 Utdanningsdirektoratet. Evaluering av Fagfornyelsen i Yrkesfag. Ammatillisten aineiden ja koulutuksen uudistus.
2020-2024. NRF (FINNUT). Professional Actors' Work on Retaining Students in Secondary Education (ProAct). Hankkeen tavoite on tunnistaa hyvät käytänteet opiskelijoiden sitoutumiseen ammatilliseen koulutukseen
2017-2020 Erasmus+. Developing, assessing and validating transversal key competences in the formal initial and continuing VET. Ammatillisen koulutuksen transveraalisten osaamisten kehittäminen, arviointi ja validointi.

2019-2021 Erasmus+ Sector Skills Alliances. European Green Mastery (EGREEN). Osaamisen ja taitojen vertailua vihreän sektoreiden kehittämisen osalta osallistuvien maiden välillä.

Ammatillisen koulutuksen tutkijoiden ja kehittäjien verkostoitumisen sekä tutkimustuloksista ja meneillään olevista hankkeista tiedottamisen kannalta tutkimusyhdistysten ja -verkostojen rooli on merkittävä. Suomessa on toiminut vuodesta 1992 Ammatillisen koulutuksen tutkimusseura, Ottu ry. Pohjoismainen ammatillisen koulutuksen tutkijoiden ja kehittäjien verkosto on puolestaan vuonna 2010 perustettu NORDYRK. Molemmat järjestävät vuosittain tutkimuspäivät ja konferenssin sekä osallistuvat jufo-luokiteltujen tiedejulkaisujen toimittamiseen (Ammattikasvatuksen aikakauskirja, Nordic Journal of Vocational Education and Training).

8. Diskussio ja johtopäätökset

Artikkelin tarkoituksena oli syventää ymmärrystä siitä, mitä on vaikuttava ammatillinen pedagogiikka (VAP) ja siihen kytkeytyvä tutkimus tarkastelemalla ammattikasvatuksen alaan kuuluvia väitöskirjoja, tutkimusteemoja ja merkittäviä TKI-hankkeita Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa.

Katsauksen pohjalta näyttää siltä, että painotukset, termit ja tutkimusteemat eroavat joissakin kohdin toisistaan eri maissa. Ruotsalaisessa tutkimus- ja kehittämistyössä ammatillisen koulutuksen ja pedagogiikan painotus on esimerkiksi validoinnissa, ammattididaktiikassa ja ammativistyksessä. Suomessa puhutaan opinnollistamisesta ja on tuotettu esimerkiksi work&study-malleja, jotka eivät pelkästään kohdistu näyttöihin tai osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Niissä on kyse myös opintojen toteuttamisesta työpaikalla, ohjatusti ja opetusjakson kriteereiden ja tavoitteiden mukaisesti. Norjassa tutkitaan opetussuunnitelmien työelämävastaavuutta, opettajuutta ja alakohtaisia pedagogisia menetelmiä huomattavasti enemmän kuin Suomessa.

Suomessa ammatillisen koulutuksen ja pedagogiikan tutkimus on hajautunut eri yliopistoihin ja tiedekunnille ja tutkimuksen teemat ovat eriytyneitä. Tutkimuksista ei löydy ammatillisen koulutuksen kehittämisen jatkumoa eikä teoriaa syventäviä, eri ammattialoja käytäntöjen kehittämistä palvelevaa tutkimusta tai pedagogisten menetelmien systemaattista ammatillista edistämistä. Ammatillisen koulutuksen tutkijakoulu tai tutkimusohjelma voisi tukea ammattialakohtaista pedagogista kehittämistä esimerkiksi hoitotyössä, rakennusalalla tai asiakaspalvelussa. Suomessa ei myöskään ole ammattikasvatuksen maisteriopintoja. Sen sijaan Suomessa tehdään esimerkiksi aikuiskasvatuksen ja jatkuvan oppimisen tutkimusta ja nuorisotutkimusta sekä tutkitaan koulutuksen työelämäyhteyksiä. Kriittisesti voikin kysyä, miten tehty tutkimus mahdollistaa, tunnistaa, tuottaa työelämän eri aloilla tarvittavaa tietoa ja tukee tiedollista kehitystä ja sen pedagogista siirtämistä alan ammattilaisille – miten se mahdollistaa vaikuttavaa ammatillista pedagogiikkaa? Entä miten tutkimuksen avulla toteutuu työelämässä yleisten ammatti- ja tehtävänkuvien keskeisten toimintojen ja prosessien oppimiseen liittyvä pedagoginen kehittäminen?

Yrittäjäyys ei enää näy suomalaisen tutkimuksen teemoissa yhtä vahvasti kuin viisi vuotta sitten (ks. esim. Hytönen & Nokelainen, 2020). Suomalaisissa kehittämis- ja tutkimusteemoissa jatkuva oppiminen ja korkeakoulupedagogiikka ovat nykyisin painottuvia teemoja, jotka eivät näy yhtä selkeästi ammatillisen koulutuksen tutkimuksessa Ruotsissa tai Norjassa. Samoin osaamismerkkit (ks. esim. Brauer, 2019) ovat Suomessa ajankohtaisia digitaalisen oppimisen osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen teemoja sekä toisen asteen ammatillisen koulutuksen että ammattikorkeakoulujen tutkimuksessa, mutta niitä ei tutkita tällä hetkellä Norjassa ja Ruotsissa.

Norjassa on vaikuttava oppisopimusjärjestelmä, joka näkyy myös tutkimuksissa. Ruotsissa oppisopimusjärjestelmä on marginaalinen ja tutkimusta on niukasti. Suomessa oppisopimus on selkeä osa ammatillista koulutusta, mutta sitä ei juurikaan tutkita.

Norjasta löytyy yhtenä tutkimusteemana myös pedagoginen organisaatiotutkimus, johon liittyen kotimaassamme pedagogisoitua työelämä on nouseva teema (OECD, 2020). Suomalainen ammatillisen koulutuksen reformi (1.8.2018) ja tiimiopettajuus eivät näy tutkimuksissa tai hankkeissa erityisen vahvasti vuosina 2018–2020. Työelämässä tapahtuvaa oppimista on kuitenkin tutkittu myös viime vuosina ammatillisen koulutuksen kontekstissa jonkin verran (esimerkiksi Rintala ja muut, 2015; Pylväs, 2018; Rintala, 2020).

Hankkeiden perusteella huomattavaa on, että sekä Suomessa että Ruotsissa pyritään vastaamaan työelämän tuleviin osaamisvajaisiin ja -tarpeisiin tarjoamalla täsmäopintoja, kuten koodausopintoja työttömille (AMKoodari), tai osallistamalla kunnat ja yritykset yhteisomistukseen (Vocational Education for the Future). Sekä Ruotsissa että Norjassa tutkitaan ja kehitetään ammatillisista didaktiikkaa ja sivistystä (yrkesdidaktik och bildung), joka Suomessa on kuitenkin varsin näkymätön teema ja liki poistunut ammatillisen koulutuksen ja tutkimuksen sanastosta. Puhe osaamisesta ja tulevaisuuden sekä työelämän kompetensseista näkyy sekä Norjassa että Suomessa. Norjassa myös uusi kestäväan kehitykseen liittyvä ”vihreä kompetenssi” eri ammateissa näkyy ainakin Erasmus+-hankkeissa. Kaikissa Pohjoismaissa on huoli koulupudokkaista ja työllistymisestä. Malleja ja keinoja työelämään integroitumisen vahvistamiseen pyritään löytämään sekä nuorille että maahanmuuttajille.

Tämän artikkelin katsaukseen liittyy metodisia rajoitteita, jotka tunnistamme. Käytetyillä artikkelien asiasanahauilla ei muodostu syvällistä kuvaa artikkeleissa raportoitujen tutkimusten teoreettisista lähtökohdista, aineistonkeruumenetelmistä tai metodologisesta otteesta. Asiasanat kuvaavatkin lähinnä tutkimusten yleisimpiä teemoja. Yleisimmät teemat kuvaavat kuitenkin niitä ilmiöitä, joihin tutkimus voi vaikuttaa lisäämällä niitä koskevaa ymmärrystä.

Tulevia tutkimuksen ja kehittämisen teemoja voisivat olla esimerkiksi oppivan yksilön näkökulmaa tarkastelevat koulutuksen yksilöllistyminen, itseohjautuvuus ja urasuunnittelutaidot. Toisaalta ajankohtaisia ovat yhteiskunnallisen ympäristön haasteisiin liittyvät teemat, kuten vastuullisuus, kestävä kehitys, viheliäisiin ongelmiin tai katastrofeihin varautuminen ja eriarvoisuus. Koulutuksen kehittämisen kannalta tärkeää on selvittää tutkimuksellisesti, kuinka opiskelijoiden tyytyväisyys koulutuksen antamiin valmiuksiin toteutuu. Työelämän osaamistarpeiden kannalta merkittäviä teemoja ovat älykkäät ratkaisut, osaamistarpeiden ennakointi sekä jatkuva oppiminen, kuten täsmäkoulutusten ja mikro-opintojaksojen toteutumiset alueellisesti, alakohtaisesti ja työelämälähtöisesti toteutettuna. Näiden teemojen kautta myös yrityksissä tapahtuva oppiminen ja pedagogisesti vaikuttavat menetelmät voisivat olla tulevaisuuden teemoja. Arvatenkin myös robotiikka, virtuaalioppiminen ja laajentuva oppivelvollisuus näkyvät jatkossa vahvemmin tutkimuksen ja kehittämisen saralla ainakin Suomessa. Näihin haasteisiin vastaaminen edellyttää vahvaa tutkimusosaamista.

Ammatilliseen koulutukseen kohdistuvissa vuosien 2018–2020 tutkimuksissa ei ole juurikaan ammattioppilaitoksia koskevia, esimerkiksi alakohtaisia ja alueellisia vertailevia tutkimuksia, opintosuunnitelmien vaikuttavuustutkimuksia (vrt. Norja), pedagogisen johtajuuden tai poliittiseen päätöksenteon vaikutuksiin liittyviä tutkimuksia. Näille voisi kuitenkin nähdä tilauksen; vaikuttava ammatillinen pedagogiikka on parhaimmillaan paitsi työelämää myös yhteiskuntaa kehittävää. Ammattikorkeakoulujen, yliopistojen ja työelämän tiivis yhteistyö on oiva keino edistää soveltavaa, käytäntölähtöistä ammatillisen koulutuksen ja pedagogiikan tutkimusta Suomessa ja kansainvälisesti. Samalla voidaan tuottaa ammatillista vaikuttavaa pedagogiikkaa tukevia ratkaisuja.

Lähteet

1. Aho, T. (2019). *Tuhansia töitä, valvottuja öitä. Etnografinen tutkimus rekkamiesten työnteosta ja rekkamieheydestä tiekuljetusalan käytännöissä* [Tohtorinväitöskirja, Jyväskylän yliopisto]. Handle. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7736-8>
2. Amble, N. (2017). A learning organization in practice: Service development in care work. *Nordic Journal of Working Life Studies*, 7(S2), 91–106.

3. Amble, N., Møller, E., & Vagle, I. (2017). Feministisk aksjonsforskning i det yrkesfaglige feltet. Teoksessa S. Gjøtterud, H. Hiim, D. Husebø, H. L. Jensen, T. H. Steen-Olsen, & E. Stjernstrøm, (toim.), *Aksjonsforskning i Norge: teoretisk og empirisk mangfold* (ss. 315–335). Cappelen Damm Akademisk.
4. Asghari, H. (2014). *Från uppväxt till lärargärning: En livsberättelsestudie med åtta yrkeslärare på industritekniska programmet* [Tohtorinväitöskirja, Karlstads universitet].
5. Bernstein, B. (2000). *Pedagogy, symbolic control and identity: Theory, research and critique*. [Uudistettu laitos.] Rowman and Littlefield Publishers.
6. Billett, S. (2002). Toward a workplace pedagogy: Guidance, participation, and engagement. *Adult Education Quarterly*, 53(1), 27–43.
7. Billett, S. (2020). Learning about working life and occupational capacities. Integrating workplace experiences into educational programs. Teoksessa C. Aprea, V. Sappa, & R. Tenberg (toim.), *Konnektivität und lernortintegrierte Kompetenzentwicklung in der beruflichen Bildung / Connectivity and Integrative Competence Development in Vocational and Professional Education and Training (VET/PET)* (ss. 63–82). Zeitschrift für Berufs- und Wirtschaftspädagogik: Beihefte (ZBW-B), 29. Franz Steiner Verlag.
8. Bergman, B. (2016). *Poliser som utbildar poliser: Reflexivitet, meningsskapande och professionell utveckling* [Tohtorinväitöskirja, Umeå universitet].
9. Blondin, M. (2014). *Övning ger färdighet?: Lagarbete, riskhantering och känslor i brandmäns yrkesutbildning* [Tohtorinväitöskirja, Linköpings universitet].
10. Brauer, S. (2019). *Digital open badge-driven learning: competence-based professional development for vocational teachers* [Tohtorinväitöskirja, Lapin yliopisto].
11. Brauer, S., Pajarre, E., Nikander, L., Häkkinen, R., & Kettunen, J. (2020). Kehittämishankkeet korkeakoulutuksen työelämärelevanssin edistäjänä. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 22(1), 8–25.
13. Bredlöv, E. (2018). *Shaped for beauty: Vocational and gendered subjectivities in private education for the beauty industry* [Tohtorinväitöskirja, Linköpings universitet].
14. Broberg, Å. (2014). *Utbildning på gränsen mellan skola och arbete: Pedagogisk förändring i svensk yrkesutbildning 1918–1971* [Tohtorinväitöskirja, Stockholms universitet].
15. Burman, O. (2019). *Oppimislämpöpiirin tekijöinä ilo, psykologinen omistajuus sekä yrittäjämäinen oppiminen: oppimisen ilon rakenneyhtälömallinnus* [Tohtorinväitöskirja, Itä-Suomen yliopisto]. Erepository. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-3106-1>
16. Christidis, M. (2020). *Integrated teaching for expanded vocational knowing: Studies in the Swedish upper secondary Health and social care program* [Tohtorinväitöskirja, Stockholms universitet].
17. Eben, B., & Spetalen, H. (2020). Nye læreplaner i utdanningsprogrammet restaurant- og matfag – Kompetanse for fremtiden?. *Skandinavisk tidsskrift for yrker og profesjoner i utvikling*, 5(1), 71–88.
18. Eraut, M. (2004). Informal learning in the workplace. *Studies in Continuing Education*, 26(2), 247–273.
19. Ernits, Ü. (2018). *Viron hoitotyön kehittyminen ja muutoutuminen yhteiskunnallisessa muutoksessa: seurantatutkimus* [Tohtorinväitöskirja, Tampereen yliopisto].
20. Eteläpelto, A., & Vähäsantanen, K. (2010). Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. Teoksessa T. Asunmaa, & P. Räihä (toim.), *Samalta viivalta*, 4, 45–67.
21. Evans, K., Guile, D., Harris, J., & Allan, H. (2010). Putting knowledge to work: A new approach. *Nurse Education Today*, 30(3), 245–251.
22. Friman, M., Rauhala, P., & Kantola, M. (2020). Ammattikorkeakoulujen toimintaperusta tutkimuksen silmin. Teoksessa J. Kallunki, T. Saarinen, & T. Siekinen (toim.), *Yhdistys, tutkimus, tutkijuus. Korkeakoulututkimuksen seura 20 vuotta* (ss. 57–73). Jyväskylän yliopisto, Korkeakoulututkimuksen seura, Cherif ry. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/72946>
23. Gessler, M. (2020). Co-Occurrence Keyword Analysis of five major VET-Journals: Clusters, Trends and Topics. Paper presented 11.11.2020 *European Skills Week online*. <https://onedrive.live.com/view.aspx?resid=42BA7E3604186E87!649025&ithint=file%2cdocx&authkey=!ANCTseW-X8OpzGc>
24. Grange, A., Herne, S., Casey, A., & Wordsworth, L. (2005). Building research capacity. *Nursing Management*, 12(7), 32–37.
25. Griffioen, D. (2020). Building Research Capacity in New Universities During Times of Academic Drift: Lecturers Professional Profiles. *Higher Education Policy*, 33, 347–366.
26. Guile, D. (2006). Learning across contexts. *Educational Philosophy and Theory*, 38(3), 251–268.
27. Gåfvels, C. (2016). *Skolad blick på blommor: Formandet av yrkeskunnska i floristutbildning* [Tohtorinväitöskirja, Stockholms universitet].
28. Haaga-Helia. (2021 helmikuu 2). *Vaikuttava ammatillinen pedagogiikka*. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. <https://www.haaga-helia.fi/fi/vaikuttava-ammattillinen-pedagogiikka>
29. Hakkarainen, K., Palonen, T., Paavola, S., & Lehtinen, E. (2004). *Communities of networked expertise: Professional and educational perspectives*. Elsevier.
30. HAMK. (2021 helmikuu 2). *HAMK Edu – uutta luovaa osaamista*. Hämeen ammattikorkeakoulu. <https://www.hamk.fi/tutkimus-yksikot/hamk-edu/>
31. Heikkinen, H. L., & Kukkonen, H. (2019). Ammattikorkeakoulu toisin ajateltuna: osaaminen, sivistys ja tiedon intressit. *Aikuskasvatus*, 39(4), 262–275.
32. Hellne-Halvorsen, E. B., Lahn, L. C., & Nore, H. (2021). Writing Competences in Norwegian Vocational Education and Training: How Students and Apprentices Express their Professional Competences. *Vocations and Learning*, 1–22.

33. Hellstrand, S. (2020). *Lärlingsfrågan: Institutionell förändring, ekonomiska föreställningar och historiska begrepp i den svenska debatten om lärlingsutbildningen, 1890–1917* [Tohtorinväitöskirja, Stockholms universitet].
34. Hero, L.-M. (2019). *Learning to develop innovations. Individual competence, multidisciplinary activity systems and student experience* [Tohtorinväitöskirja, Turun yliopisto].
35. Hiim, H. (2020a). Å vurdere yrkeskompetanse: Hva er yrkeskompetanse, og hvordan kan den vurderes?. *Nordic Journal of Vocational Education and Training*, 10(3), 45–66.
36. Hiim, H. (2020b). The quality and standing of school-based Norwegian VET. *Journal of Vocational Education & Training*, 72(2), 228–249.
37. Holmgren, R. (2015). *Brandmannutbildning på distans, en het fråga: om utmaningar, motsättningar och förändringar vid implementering av distansutbildning* [Tohtorinväitöskirja, Umeå universitet].
38. Hordern, J. (2014). How is vocational knowledge recontextualized? *Journal of Vocational Education and Training*, 66(1), 22–38.
39. Hytönen, K., & Nokelainen, P. (2020). Quo vadis, ammattikasvatuksen tutkimus? Pilvet sen kertovat. *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja*, 22(3), 4–12.
40. Ikonen, T. (2018). *Suomalainen virolainen tarina: Sofi Oksasen Puhdistuksen henkilöhaajojen rakentaminen, ilmentäminen ja tulkinta puuvuustuksen avulla suomalaisissa näyttämö- ja elokuvasuovituksissa* [Tohtorinväitöskirja, Helsingin yliopisto].
41. Isacsson, A., & Raatikainen, E. (2020). Kohti emotionaalisesti kestäväää työelämää. Teoksessa K. Mäki (toim.), *Oppiva asiantuntija vai asiantuntijaksi opiskeleva – korkeakouluopiskelijoiden työelämävalmiuksien kehittäminen*. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu (ss. 80–91).
42. Isacsson, A., Stigmar, M., & Amhag, L. (2018). The content, challenges and values that form Nordic Vocational Teacher Education. *The Journal of Professional and Vocational Education: Vocational education and training in the Nordic countries*, 20(2), 38–50.
43. JAMK. (2021 helmikuu 2). Uudistuva oppiminen. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. <https://www.jamk.fi/fi/Tutkimus-ja-kehitys/vahvuusalat/uudistuva-oppiminen/>
44. Johnsen, K. L., & Hiim, H. (2021). Å utvikle yrkeskompetanse gjennom arbeidslivspraksis i helsesekretærutdanningen. *Nordic Journal of Vocational Education and Training*, 11(1), 1–20.
45. Juvonen, E.-L. (2018). *Työ tekijäänsä neuvoo. Luomupuutarhayrittäjän asiantuntijuuden ja toimijuuden kehittyminen* [Tohtorinväitöskirja, Itä-Suomen yliopisto].
46. Jørgensen, C. H., Olsen, O. J., & Thunqvist, D. P. (toim.) (2018). *Vocational Education in the Nordic Countries – Learning from Diversity*. Routledge.
47. Karusaari, R. (2020). *Asiakaslähtöisyys osaamisperusteisessa ammatillisessa koulutuksessa* [Tohtorinväitöskirja, Lapin yliopisto].
48. Keinänen, M. (2019). *Educating innovative professionals: a case study on researching students' innovation competences in one Finnish University of Applied Sciences* [Tohtorinväitöskirja, Turun yliopisto].
49. Kepanen, P. (2018). "Ymmärsin olevani jonkin täysin uuden opiskelutavan edessä": narratiivinen tutkimus polusta ammatilliseksi erityisopettajaksi osaamisperusteisessa koulutuksessa [Tohtorinväitöskirja, Lapin yliopisto].
50. Kieli, koulutus ja yhteiskunta. (2019). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-helmikuu-2019-etusivu>
51. Kilbrink, N. (2013). *Lära för framtiden: Transfer i teknisk yrkesutbildning* [Tohtorinväitöskirja, Karlstads universitet].
52. Kilja, P. (2018). *Opintojen henkilökohtaistaminen aikuisoppijoiden kokemaana – Eksistentiaalisfenomenologinen tutkimus näyttötutkintomestariopetuksen kontekstissa* [Tohtorinväitöskirja, Jyväskylän yliopisto].
53. Kinnari, H. (2020). *Elinikäinen oppiminen ihmistä määrittämässä* [Tohtorinväitöskirja, Turun yliopisto].
54. Klope, E. (2020). *Respektabla frisörer: Femininitet och (yrkes)identitet bland tjejer gymnasieskolans frisörutbildning* [Tohtorinväitöskirja, Linnéuniversitetet].
55. Koivumaa, J. (2020). *Kohti eurooppalaista osaamisperusteisuutta? Tutkimus suomalaisen ja saksalaisen ammattikoulutusjärjestelmän opilaitostojien koulutusuuuustuspuehista* [Tohtorinväitöskirja, Lapin yliopisto].
56. Koivunen, M. (2019). *Osaamisperustaisen kilpailukyöyn ja yrittäjyyden edistäminen: tutkimustapauksena Raahen tietotekniikan muuutokoulutusohjelma insinööreille* [Tohtorinväitöskirja, Jyväskylän yliopisto].
57. Kolb, D. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall.
58. Konkola, R., Tuomi-Gröhn, T., Lambert, P., & Ludvigsen, S. (2007). Promoting learning and transfer between school and work-place. *Journal of Education and Work*, 20(3), 211–228.
59. Kontio, J. (2016). *Auto Mechanics in English: Language Use and Classroom Identity Work* [Tohtorinväitöskirja, Uppsala universitet].
60. Korhonen, A.-M. (2020). *Designing scaffolding for personal learning environments: Continuous learning perspective in vocational teacher education context* [Tohtorinväitöskirja, Turun yliopisto].
61. Kristmansson, P. (2016). *Gymnasial lärlingsutbildning på Handels- och administrations-programmet: En studie av lärlingsutbildningens förutsättningar och utvecklingen av yrkeskunnande* [Tohtorinväitöskirja, Umeå universitet].
62. Kuoppala, E. (2019). *The cultural event as a test bench of work-based pedagogy in vocational higher education: A study of strategic partnership, commitment, and expansive learning in a regional network* [Tohtorinväitöskirja, Tampereen yliopisto].
63. Kurki, T. (2019). *Immigrant-ness as (mis)fortune? Immigrantisation through integration policies and practices in education* [Tohtorinväitöskirja, Helsingin yliopisto].
64. Köpsén, J. (2020). *Knowledge in VET curricula and power in society and labour market: Policy and practice: demands-based and employer-driven Swedish higher vocational education* [Tohtorinväitöskirja, Linköpings universitet].

65. Lagercrantz All, K. (2017). *Delaktighet- och lärprocesser i en yrkesutbildning: En studie av vuxna elever erfarenheter av vård- och omsorgsutbildningen inom Komvux* [Tohtorinväitöskirja, Stockholms universitet].
66. Lahn, L. C. & Nore, H. (2018). ePortfolios as Hybrid Learning Arenas in Vocational Education and Training. Teoksessa S. Choy, G.-B. Wärvik, & V. Lindberg, (toim.), *Integration of Vocational Education and Training Experiences: Purposes, Practices and Principles* (ss. 207–226). Springer.
67. Lahn, L. C., & Nore, H. (2019). Large scale studies of holistic professional competence in vocational education and training (VET): The case of Norway. *International Journal for Research in Vocational Education and Training*, 6(2), 132–152.
68. Lahtonen & Ritsilä raportissa Jyväskylän yliopisto (2014): YVV-barometri (julkaisematon), ks. Niiniluoto (2015, 91, 94).
69. Laine, E. (2019). *The interactions and relationships of achievement motivation, interest and learning in different educational contexts* [Tohtorinväitöskirja, Turun yliopisto].
70. Laitinen, M. (2020). *Poliisikoulutuksen uusi paradigma – ammattilaisesta asiantuntijaksi: poliisialan uuden ammattikorkeakoulututkinnon työelämävastaavuus ja vaikutus tutkinnosta valmistuvien opiskelijoiden poliisiammatillisen osaamisen tasoon* [Tohtorinväitöskirja, Tampereen yliopisto].
71. Larsen, A. K. (2016). En alternativ læringsarena. *Skandinavisk tidsskrift for yrker og profesjoner i utvikling*, 1. <https://doi.org/10.7577/sjvd.1848>
72. Launikari, M. (2019). *Homo interculturalis – Identity, interculturality and career learning within European Union institutions* [Tohtorinväitöskirja, Helsingin yliopisto].
73. Lave, E., & Wenger, E. (1991). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge University Press.
74. Ledman, K. (2015). *Historia för yrkesprogrammen: Innehåll och betydelse i policy och praktik* [Tohtorinväitöskirja, Umeå universitet].
75. Lemmetty, S. (2020). *Self-directed workplace learning in technology-based work* [Tohtorinväitöskirja, Jyväskylän yliopisto].
76. Leppänen, T. (2018). *Yhteisövoimainen oppimisprosessi: substantiivoinen teoria aikuisten ryhmässä oppimisen kokemuksista* [Tohtorinväitöskirja, Jyväskylän yliopisto].
77. Manninen, N. (2019). *Social services students' education and purposes in life: a case study from Finland* [Tohtorinväitöskirja, Helsingin yliopisto].
78. Michelsen S., & Stenström, M.-L. (toim.) (2018). *Vocational Education in the Nordic Countries – The Historical Evolution*. Routledge.
79. Muhrman, K. (2016). *Inget klöver utan matematik: En studie av matematik i yrkesutbildning och yrkesliv* [Tohtorinväitöskirja, Linköpings universitet].
80. Mustonen, V. (2018). *Challenges of Expertise and Organizational Learning during the Digital Transformation of Forensic Fingerprint Investigation* [Tohtorinväitöskirja, Helsingin yliopisto].
81. Mäkelä, M.-L. (2019). *Toiset tytöt? Suomalaisen maahanmuuttotaustaisten tyttöjen toimijuus peruskoulusta toiselle asteelle siirryttäessä* [Tohtorinväitöskirja, Turun yliopisto].
82. Mäki, K., Vanhanen-Nuutinen, L., Mielityinen, S., & Hakamäki, S.-P. (2019). *Kiviä ja keitaita II – Ammattikorkeakoulutyö muutoksessa*. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.
83. Niiniluoto, I. (2015). Yliopistot ja ammattikorkeakoulut yhteiskunnallisina vaikuttajina: yhteenveto. *Vastuullinen ja vaikuttava*, 11. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-352-1>
84. Nokelainen, P. (2013). Mitä on ammattikasvatus ja ammattikasvatuksen tutkimus. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 15(1), 6.
85. Nord-VET. (n.d.) Nord-VET. The future of vocational education – learning from the Nordic countries. Country reports. <http://nord-vet.dk/country-reports/>
86. Nylund, M. (2013). *Yrkesutbildning, klass & kunskap: en studie om sociala och politiska implikationer av innehållets organisering i yrkesorienterad utbildning med fokus på 2011 års gymnasierreform* [Tohtorinväitöskirja, Örebro universitet].
87. Nylund, M., & Virolainen, M. (2019). Balancing 'flexibility' and 'employability': The changing role of general studies in the Finnish and Swedish VET curricula of the 1990s and 2010s. *European Educational Research Journal*, 18(3), 314–334.
88. OAMK (2021 helmikuu 2). Tutkimusta, kehittämistä ja innovointia yhdessä alueen hyväksi. <https://www.oamk.fi/fi/tutkimus-ja-kehitys/ki-ja-hanketoiminta>
89. OECD. (2020). *Continuous Learning in Working Life in Finland. Getting Skills Right*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/2ffcfe6-en>
90. Pakkala, A., Väänänen, I., Brauer, S., Karapalo, T., Virkki-Hatakka, T., & Kettunen, J. (2019). Työelämäpedagogiikka korkeakoulutuksessa – Hyväksi havaittuja ja kehitteillä olevia käytänteitä. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 21(4), 62–72.
91. Pan, C.-Y. (2020). *Special Educational Needs Teachers in Finnish Inclusive Vocational Education and Training* [Tohtorinväitöskirja, Jyväskylän yliopisto].
92. Pastuhov, A. (2018). *Att vara och agera medborgare. En etnografisk studie i folkbildande praktiker* [Tohtorinväitöskirja, Åbo Akademi].
93. Paul, E. (2017). *Skriftbruk som yrkeskunskande i gymnasial lärlingsutbildning: Vård- och omsorgselevens möte med det arbetsplatsförlagda lärandets skriftpraktiker* [Tohtorinväitöskirja, Stockholms universitet].
94. Pylvänäinen, A. (2019). *Development Evaluation for Local Impacts : Evaluation Elements contributing to Evaluation Use, A Vocational Education Case in Tanzania as an Awakener* [Tohtorinväitöskirja, Tampereen yliopisto].
95. Pylväs, L. (2018). *Development of Vocational Expertise and Excellence in Formal and Informal Learning Environments* [Tohtorinväitöskirja, Tampereen yliopisto].
96. Rauhala, P., Kantola, M., Friman, M., & Huttula, T. (2016). Ammattikorkeakoulutus tutkimuksen kohteena. *Tiedepolitiikka*, 41(3), 57–68.

97. Rintala, H. (2020). *Work-Based Learning in Vocational Education and Training: Varied Communities, Fields and Learning Pathways* [Tohtorinväitöskirja, Tampereen yliopisto].
98. Rintala, H., Mikkonen, S., Pylväs, L., Nokelainen, P., & Postareff, L. (2015). Työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja ohjausta edistävät ja estävät tekijät. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 17(4), 9–21.
99. Rissanen, O. (2018). *Ammattitaikurin henkilökohtainen ja verkostoitunut asiantuntijuus* [Tohtorinväitöskirja, Itä-Suomen yliopisto].
100. Ruhalahti, S. (2019). *Redesigning a pedagogical model for scaffolding dialogical, digital and deep learning in vocational teacher education* [Tohtorinväitöskirja, Lapin yliopisto].
101. Ruohotie, P. (2000). *Ammattikasvatuksen yliopistollinen opetus ja tutkimus. Suomalaisen ammattikasvatuksen historia*. OKKA-säätiö ja Tampereen yliopiston Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus.
102. Ruoranan, M. (2020). *Oppimisen ohjaus kirurgikoulutuksessa* [Tohtorinväitöskirja, Jyväskylän yliopisto].
103. Smeds-Nylund, A.-S. (2019). *Kommunalt utbildningsledarskap – att mediera mellan politik och medborgaropinion* [Tohtorinväitöskirja, Åbo Akademi].
104. Spetalen, H. (2017). Grunnleggende ferdigheter for arbeidslivet? Bruk og betydning i restaurant- og matfagyrker. *Nordic Journal of Vocational Education and Training*, 7(1), 88–122.
105. Suomen Akatemia. (2018). *Tieteen tila 2018*. https://www.aka.fi/globalassets/2-suomen-akatemian-toiminta/2-tietoaineis-tot/aka_tieteen_tila_2018_web.pdf
106. TAMK (2021 helmikuu 2). Kehittyvä pedagoginen osaaminen. <https://www.tuni.fi/fi/tutkimus/tamk/painoalat>
107. Taylor, M., Evans, K., & Pinsent-Johnson, C. (2010). Work-based learning in Canada and the United Kingdom: a framework for understanding knowledge transfer for workers with low skills and higher skills. *Research in Post-Compulsory Education*, 15(4), 347–361.
108. Teräs, M. (2017). Transforming vocational education and training in Finland: Uses of Developmental Work Research. *Nordic Journal of Vocational Education and Training*, 7(2), 22–38. <https://doi.org/10.3384/njvet.2242-458X.177222>
109. Teräs, M. (2020). Reflections on VET research based on Emerging Issues in Research on Vocational Education & Training. Paper presented 11.11.2020 *European Skills Week online*. <https://onedrive.live.com/view.aspx?resid=42BA7E3604186E87!649012&ithint=file%2cdocx&authke>
110. Teräs, M., & Virolainen, M. (2018). Ammatillisen koulutuksen tutkimus Suomessa ja Pohjoismaissa. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 20(2), 4–12.
111. Tuomi-Gröhn, T., & Engeström, Y. (2003). Conceptualizing transfer: From standard notions to developmental perspectives. Teoksessa T. Tuomi-Gröhn, & Y. Engeström (toim.), *Between school and work: New perspectives on transfer and boundary-crossing* (ss. 19–38). Pergamon.
112. Tynjälä, P., Virolainen, M., Heikkinen, H. L. T., & Virtanen, A. (2020). Promoting Cooperation between Educational Institutions and Workplaces: Models of Integrative Pedagogy and Connectivity Revisited. Teoksessa C. Aprea, V. Sappa, & R. Tenberg (toim.), *Konnektivität und lernortintegrierte Kompetenzentwicklung in der beruflichen Bildung / Connectivity and Integrative Competence Development in Vocational and Professional Education and Training (VET/PET)* (ss. 19–40). Zeitschrift für Berufs- und Wirtschaftspädagogik: Beihefte (ZBW-B), 29. Franz Steiner Verlag.
113. Tyson, R. (2017). *The Rough Ground: Narrative explorations of vocational Bildung and wisdom in practice* [Tohtorinväitöskirja, Stockholms universitet].
114. Upola, S. (2019). *Työelämäorientoitunut projektioppiminen ammatillisen koulutuksen kontekstissa* [Tohtorinväitöskirja, Lapin yliopisto].
115. Uusitalo, I. (2019). *Työssä oppiminen lastensuojelun sosiaalityössä – reunaehtoja ja mahdollisuuksia ammatillisen asiantuntijuuden kehittymiselle* [Tohtorinväitöskirja, Turun yliopisto].
116. Uutela, U. (2019). *Valmentava esimiestyö työhyvinvointia ja työssä oppimista tukemassa: fenomenografinen tapaustutkimus esimiesten ja työntekijöiden käsityksistä* [Tohtorinväitöskirja, Lapin yliopisto].
117. Vanhanen, S. (2020). *Monialainen yhteistyö kotouttamisessa – näkökulmana poliisin työ* [Tohtorinväitöskirja, Jyväskylän yliopisto].
118. Vanhanen-Nuutinen, L., Mäki, K., Töytäri, A., Ilves, V., & Farin, V. (toim.) (2013). *Kiviä ja keitaita – Ammattikorkeakoulutyö muutoksessa*. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.
119. Vartiainen, P. (2019). *Filippiiniläisten sairaanhoitajien polut Suomeen: Tutkimus oppimisesta ja työyhteisöintegraatiosta kansainvälisen rekrytoinnin kontekstissa* [Tohtorinväitöskirja, Tampereen yliopisto].
120. Vehviläinen, J. (2019). *Selvitys Parasta osaamista -verkostohankkeesta*. Selvitysraportti.
121. Vento, S. (2018). *Yrittäjän vapaus hoivapalveluissa: tutkimus hoivayrittäjien praktisesta vapaudesta* [Tohtorinväitöskirja, Jyväskylän yliopisto].
122. Vetoshkina, L. (2018). *Anchoring craft. The object as an intercultural and intertemporal unifying factor* [Tohtorinväitöskirja, Helsingin yliopisto].
123. Virkkala, S. (2020). *Yhteisöpedagogiksi tuleminen tarinat: narratiivoinen tutkimus pedagogisen osaamisen ja ammatillisen identiteetin rakentumisesta yhteisöpedagogiopintojen aikana* [Tohtorinväitöskirja, Jyväskylän yliopisto].
124. Virtanen, A., Helin, J., & Tynjälä, P. (2020a). (toim.) *Työelämäpedagogiikka korkeakoulutuksessa*. Koulutuksen tutkimuslaitos.
125. Virtanen, A., Helin, J., & Tynjälä, P. (2020b). *Työelämäpedagogiikka työelämätaitojen oppimista tukemassa*. Teoksessa K. Mäki (toim.) *Oppiva asiantuntija vai asiantuntijaksi opiskeleva* (ss. 15–28). Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.
126. Visén, P. (2017). *Att samtala om texte : från träteknik och svetsteori till antikens myter: textsamtalets möjligheter som närmaste zon för läsutveckling i en klass på gymnasiets industritekniska program* [Tohtorinväitöskirja, Stockholms universitet].

127. Vähäsantanen, K., Hökkä, P., Paloniemi, S., & Eteläpelto, A. (2017). *Ammatillinen toimijuus: Rakenne, mittari ja tuki*. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/53149/3/978-951-39-6980-6.pdf>
128. Väänänen, N. (2020). *Sustainable craft. Dismantled and reassembled* [Tohtorinväitöskirja, Itä-Suomen yliopisto].
129. Wennström, S. (2020). *Enthusiasm as a driving force in vocational education and training (VET) teachers' work. – Defining positive organization and positive leadership in VET* [Tohtorinväitöskirja, Lapin yliopisto].
130. Wolden, A.-C., Småland Goth, U., & Larsen, A. K. (2018). Digitale historiefortelling som kontekstuell læring i yrkesfaglig undervisning. *Nordic Journal of Vocational Education and Training*, 8(1), 44–57.
131. Wyszynska Johansson, M. (2018). *Student experience of vocational becoming in upper secondary vocational education and training. Navigating by feedback* [Tohtorinväitöskirja, Göteborgs universitet].
132. Öhman, A. (2017). *Återkoppling i interaktion: En studie av klassrumsbaserad bedömning i frisörutbildningen* [Tohtorinväitöskirja, Karlstads universitet].

Taulukoiden lähteet:

133. [ESR \(2018-2020\) Digiohjausta kaikille](#)
134. [ESR \(2018-2020\) Tasa-arvoisesti uralle](#)
135. [ESR. \(2020-2022\) MALVA – maahanmuuttajat valmentaan työelämään](#)
136. [ESR \(2016-2019\) NOPSA -Nopea ammatillinen väylä työelämään](#)
137. [NOPSA - Nopea ammatillinen väylä työelämään - Hämeen ammattikorkeakoulu](#)
138. [Erasmus+ \(2017-2020\). Developing, assessing and validating transversal key competences in the formal initial and continuing VET.](#)
139. [Erasmus+ \(2019-2021\) European Green Mastery \(EGREEN\)](#)
140. [ESF \(2020-2021\). Europeiska Socialfonden. Yrkesutbildning i Hälsningland.](#)
141. [FORTE \(2018-2020\) Swedish Research Council for Health Working Life and Welfare. Beyond good examples. Analyses of local variation in measures aimed at youth not in employment, education or training](#)
142. [Interreg Central-Baltic \(2020-2022\). Sustainability in Finance.](#)
143. [Nordregio \(2017-2020\). Skills Policies – Building Capacities for Innovative and Resilient Nordic Regions.](#)
144. [NRF 2019-2022 HELDAL. Nye verktøy og systemer for helhetlig dokumentasjon og analyse av læring i fag- og yrkesopplæringen.](#)
145. [NRF 2020-2024 Lærerutdanningskoler og lærerutdanningsbedrifter i Yrkesfaglærerutdanningen.](#)
146. [NRF FINNUT \(2020-2024\). Professional Actors Work to Retain Students in Secondary Education, Pro-Act](#)
147. [OKM \(2017-2019\). OPEKE Ammatillisen koulutuksen uudistaminen. OPEKE - Ammatillisen opettajankoulutuksen uudistaminen - Hämeen ammattikorkeakoulu](#)
148. [OKM \(2018-2021\). AMK koodari -osaamista työelämän tarpeisiin.](#)
149. [OKM \(2017-2020\). Open Merkit Osaamismerkkijärjestelmä](#)
150. [OKM \(2018-2020\). Työelämäpedagogiikka korkeakoulutuksessa.](#)
151. [OKM \(2017-2020\) eAMK Oppimisen uusi ekosysteemi korkeakoulutukseen.](#)
152. [OKM \(2017-2019\) Toteemi, työstä oppimassa työhön.](#)
153. [Skolverket. \(2018\). Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i vuxenutbildningen. Lärande exempel från sfi och yrkesutbildning.](#)
154. [Suomen Akatemia \(2017-2019\). Taidot työhön, Osaaminen, koulutus ja tulevaisuuden työelämä](#)
155. [Utdanningsdirektoratet \(2019-2025\). Evaluering av kompetansemodell: desentralisert ordning for skole og yrkesopplæring, og oppfølgingsordning i skolen \(EVAKOMP\).](#)
156. [Utdanningsdirektoratet \(2020-2025\). Evalueringen av Fagfornyselsen i Yrkesfag.](#)
157. [Vetenskapsrådet \(2020-2022\). Rätt kompetens i rätt tid. Karriärbanor och yrkesambitioner inom och bortom Yrkeshögskolan.](#)
158. [Vetenskapsrådet \(2020-2021\) Vuxenutbildningens marknadsiering och dess konsekvenser.](#)
159. [ESR \(2016-2019\) NOPSA -Nopea ammatillinen väylä työelämään.](#)